

ACADEMIA ROMÂNĂ
Școala de Studii Avansate a Academiei Române
Institutul de Cercetare a Calității Vieții

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

IMPLICAȚIILE POLITICE ALE RELAȚIILOR DE GRIJĂ PARENTALĂ ÎN CONTEXT TRANSNAȚIONAL

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT: Bogdan Voicu

DOCTORAND:
Ana Maria Dima

2025 (anul)

Cuprins

Introducere	3
Contextul Conceptual.....	5
Partidele anti-sistem.....	9
Partide anti-sistem: câteva trăsături definitorii.....	9
Interesul față de partidele anti-sistem	10
Perspective despre USR ca partid anti-sistem	11
Concluzie	14
Transnaționalism.....	14
Parentalitatea transnațională	15
Concluzie	18
Despre incertitudine	18
Incertitudinea în societatea de astăzi.....	18
Incertitudinea și parentalitatea transnațională.....	20
Parentalitatea transnațională, incertitudini și preferințe pentru partidele anti-sistem	21
Methodology	22
Intervistații și poziția lor politică în funcție de contextul individual	25
Primul interviu, DE1	25
Al doilea interviu, DE2	25
Al treilea interviu, UK1	26
Al patrulea interviu, DE3	26
Al cincilea interviu, UK2	27
Al șaselea interviu, UK3	27
Al șaptelea interviu, UK4.....	28
Al optulea interviu, UK5.....	28
Al nouălea interviu, DE4.....	29
Al zecelea interviu, DE5	29
Discuție	29
Concluzii și limitări.....	32
Bibliografie	34

Introducere

Migrația este unul dintre fenomenele definitorii ale lumii în schimbare de astăzi (Castels, De Haas, Miller 2014, Collier 2014). Deplasarea populației este un fenomen istoric natural, însă în societatea actuală este puternic politizată și reglementată în moduri care provoacă stilurile de viață tradiționale. Opoziția dintre cei care pleacă și cei care rămân se reduce la o dihotomie între stiluri de viață tradiționale și unele mai moderne, cele din urmă fiind mai aliniate cu straturile în continuă schimbare și impregnate de incertitudine ale modernității. Evenimente majore, precum Brexit-ul și alegerea președintelui Trump în 2016, au zdruncinat ordinea mondială cunoscută și au dus, de asemenea, la o creștere a iliberalismului și a discursului de extremă dreaptă, în special în Europa de Vest, unde partidul german AfD a înregistrat o creștere a susținătorilor, iar Fratelli d'Italia a ajuns la guvernare în Italia.

Atunci când nu se confruntă cu evenimente care le pun viața în pericol, cum ar fi conflictele sau dezastrele naturale, oamenii migrează în căutarea unei vieți mai bune pentru ei și pentru familiile lor sau pentru a scăpa de sărăcie și de societăți disfuncționale (Collier 2014). În procesul migrației, viețile migranților și ale familiilor lor se schimbă, iar acest lucru este valabil mai ales în cazul familiilor transnaționale, în special al așa-numitelor familii nucleare, adică atunci când unul sau ambii părinți aleg să își lase copilul în țara de origine, în timp ce ei migrează într-o altă țară. Acesta este un fenomen în creștere, pe mai multe continente, cu consecințe asupra vieții de familie, a stilurilor de viață și a perspectivelor de viitor, a calității îngrijirii, dar și cu implicații asupra preferințelor politice și a comportamentului electoral.

Totul capătă o relevanță deosebită în cazul părinților transnaționali. În primul rând, să menționăm că transnaționalismul în sine este interesant, în sensul că menține persoane, grupuri și societăți interconectate, permițând, de exemplu, „a fi în același timp în două locuri” (Vertovec, 2009). În al doilea rând, părinții transnaționali sunt aceia care trăiesc într-o țară, în timp ce o parte sau toți copiii lor locuiesc într-o altă țară (Bonizzoni & Boccagni 2013; Carling, Menjivar și Schmalzbauer 2012; Mazzucato & Dito, 2018; Ducu, 2011). Astfel, ei devin un grup interesant de studiat, fiind un fenomen mai recent care, în calitate de actori diasporici, pot contribui la conturarea rezultatelor politice din țara lor de origine. Deși există numeroase studii care analizează fenomenul îngrijirii transnaționale între părinții transnaționali și copiii lor sau efectele remitențelor asupra copiilor rămași acasă (Bonizzoni & Boccagni 2013; Carling, Menjivar și Schmalzbauer 2012; Mazzucato & Dito, 2018; Ducu, 2011), nu există studii care să investigheze preferințele politice ale părinților transnaționali, bazate pe statutul lor de părinți transnaționali. În această lucrare susțin că există o corelație pozitivă între starea de incertitudine a părinților transnaționali, generată de statutul lor familial, și preferințele lor de vot pentru partide anti-sistem. Într-o lume marcată de incertitudine, părinții transnaționali devin sau continuă să fie actori politici care își exprimă, prin vot și nu numai, preferințele pentru elitele politice din țara de origine. Susțin că parentalitatea transnațională și starea de incertitudine pe care o implică modelează preferințele anti-sistem ale părinților.

În 2016, amploarea migrației din Europa de Est a fost descrisă ca înregistrând cea mai mare pierdere de populație din istoria modernă, cu România și Polonia în prim-plan în ceea ce privește dimensiunea pierderii populației generate de emigrare. Potrivit Raportului privind Migrația Internațională din 2015, emis de Departamentul pentru Afaceri Economice și Sociale al Organizației Națiunilor Unite, România se situează pe locul al doilea după Siria în ceea ce privește rata de creștere a diasporei între 2000 și 2015, cu o rată anuală de creștere de 7,3% în perioada menționată. Doar în cadrul Uniunii Europene, principala destinație a migranților români, România poate fi acum istoric etichetată drept „țara europeană cu cel mai mare exod de migranți, cu peste 2 milioane de români înregistrați ca rezidenți în alte țări membre UE” (OECD, Mereuță: 2013). Un studiu european din 2014, care include date din șase țări – Danemarca, Germania, Italia, Spania, România și Regatul Unit – identifică o varietate de forme de practici transfrontaliere și de „transnaționalism” în Europa, bazate pe universurile vieții cetățenilor din aceste țări, caracterizate prin variabile de statut (vârstă, gen, educație, statut socio-profesional, clasă subiectivă și tip de mobilitate transfrontalieră). Nu este surprinzător faptul că cetățenii români au înregistrat cel mai mare procent dintre toți respondenții care au migrat din motive de muncă sau din motive familiale/conexe. De asemenea, este important de remarcat că perioada migrației în masă coincide cu două momente deosebit de importante pentru UE: aderarea României la Uniunea Europeană în 2007 și criza financiară din 2008, urmate totuși de un număr constant ridicat de migranți care au părăsit țara.

Deși imaginea de ansamblu prezentată susține perspectiva conform căreia migrația, cel puțin în etapele sale inițiale, este privită ca „un proiect de viață, mai degrabă decât o simplă expunere temporară la o altă civilizație” (Nicolaescu, 2015), migrația românească a fost descrisă în principal ca fiind „circulatorie” (Sandu, 2006; Sandu, 2010). Aceasta ar contrazice narațiunea potrivit căreia migranții au reușit cu adevărat să acceseze o viață mai bună în altă parte sau că ar putea concepe această viață ca fiind una sustenabilă. Una dintre cele mai importante schimbări cauzate de migrație a fost cea asupra vieții de familie a indivizilor, așa cum a fost deja menționat. Cu toate acestea, statul român a intervenit, iar Președintele României a solicitat constituirea unui grup de lucru care să raporteze explicit asupra situației copiilor rămași în țară, în urma plecării părinților lor. Acest demers a condus la transmiterea periodică a unor rapoarte privind starea copiilor și la o evaluare a impactului pe care plecarea părinților îl are asupra acestora, precum și la măsuri ulterioare menite să reducă efectele negative ale absenței părinților. Acest context oferă un motiv suplimentar pentru a investiga familiile transnaționale și părinții transnaționali în mod special, deoarece interesul statului față de consecințele plecării acestora lasă loc pentru dezbateri suplimentară.

Migrația de o asemenea amploare duce la destrămarea modurilor tradiționale de viață și are un impact asupra tuturor straturilor societății, de la viața de familie, la lipsa forței de muncă, până la rezultatele politice pe care votanții din diaspora contribuie să le modeleze. Această lucrare reunește mai multe direcții din literatura de specialitate pentru a evidenția legătura dintre parentalitatea transnațională, incertitudine și preferințele politice pentru partidele anti-sistem. Astfel, în prima parte a tezei, construiesc în jurul principalelor concepte teoretice. Acestea se dezvoltă într-un fel separat, asemenea pieselor unui puzzle, pentru a se potrivi abia după ce fiecare este complet dezvoltat. În primul capitol, reafirm contextul

conceptual general în care îmi formulez argumentul. Apoi, revizuiesc literatura de specialitate în domeniul partidelor anti-sistem și populiste, în al doilea capitol analizez conceptul de incertitudine și susțin că parentalitatea transnațională reprezintă un tip particular de experiență generatoare de incertitudine pentru indivizi, iar în al treilea ofer o scurtă prezentare a modului în care aceste două elemente sunt interconectate. În cel de-al treilea capitol, acopăr literatura principală din domeniul parentalității transnaționale, înainte de a trece la analiza subiecților intervievați pentru această teză. Așa cum am menționat deja, lucrarea va reuni trei direcții teoretice — partide anti-sistem, incertitudine și familii transnaționale — într-o încercare de a le corela pe baza experienței trăite și a preferințelor părinților transnaționali români care trăiesc în Regatul Unit și Germania.

Pentru scopul acestui studiu, adopt o abordare calitativă, prin realizarea a 10 interviuri cu părinți transnaționali români care trăiesc în Regatul Unit și Germania. Acestea sunt interviuri online în profunzime, care oferă o imagine clară asupra experienței trăite a părinților transnaționali. Persoanele intervievate au fost selectate online, folosind metoda „bulgărelui de zăpadă”, din grupuri de Facebook ale românilor din diaspora din Germania și Marea Britanie. Interviurile au fost realizate online în anii 2021 și 2022, iar deși contextul în care acestea s-au desfășurat — și anume pandemia de Covid-19 — a amplificat nivelul de incertitudine, nu explorez impactul pandemiei în sine asupra preferințelor lor politice. Este de menționat faptul că interviurile au avut loc după alegerile parlamentare din România din 2020, ceea ce surprinde preferințele politice cele mai recente ale participanților la acel moment.

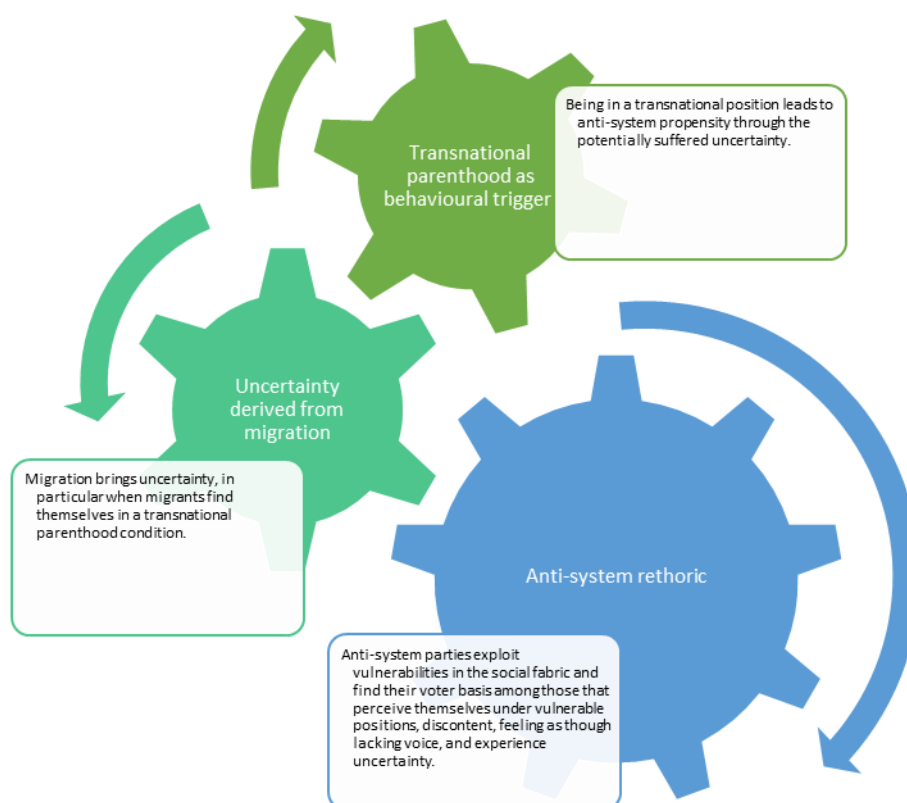
În cele din urmă, această lucrare aduce în prim-plan o perspectivă nouă, una care privește părinții transnaționali dincolo de rolul lor imediat în cadrul familiei, și anume ca actori politici, cu preferințe și comportamente care merită investigate și care deschid dezbateră asupra diferitelor moduri prin care părinții transnaționali devin sau rămân implicați în politica țărilor lor de origine, indiferent de statutul lor de migranți într-o altă țară.

Contextul Conceptual

Această teză se bazează pe trei ipoteze:

- 1/. Partidele anti-sistem exploatează vulnerabilitățile din țesutul social și își găsesc baza electorală în rândul celor care se percep pe ei înșiși ca fiind în poziții vulnerabile, nemulțumiți, simțindu-se lipsiți de voce și trăind un sentiment de incertitudine.
- 2/. Migrația aduce incertitudine, în special atunci când migranții se află în situația de a fi părinți transnaționali.
- 3/. A fi într-o poziție transnațională conduce la o predispoziție spre opțiuni anti-sistem, prin incertitudinea potențial resimțită.

Figura 1. Cele trei propuneri de bază

Contextul societal al acestor timpuri este de asemenea relevant. Cercetarea mea are loc la începutul anilor 2020. Lumea este influențată de migrație și de un val fără precedent de influențe iliberale în societățile vestice de după cel de-Al Doilea Război Mondial. Acest scurt capitol va reminti cititorului despre câteva elemente importante ale acestor două procese. Scopul nu este să acopăr toate aspectele ale celor două fenomene majore menționate, dar voi menționa contextul în care au loc cele trei propuneri care formează argumentul lucrării. Migrația este unul din elementele definitorii ale lumii de azi. Este în același timp unul dintre subiectele cele mai politizate precum și o realitate care influențează viețile familiilor și indivizilor de peste tot din lume. (Scholten&Verbeek, 2015). Valurile de migrație influențează lumea noastră contemporană. (FitzGerald&Arar, 2018). Ele au fost determinate de conflicte, (Czaika&De Haas, 2014) ,de nevoi economice (Czaika, 2015), de căutarea unei vieți mai bune (Benson&O'Reilly 2009), în timp ce atât țările de origine, care riscă să piardă numeroși participanți la forța de muncă, (Docquier&Rapoport, 2012), precum și țările unde migrează oamenii sunt îngrijorate, atunci când percep migrații ca pe niște amenințări

la adresa modelelor și instituțiilor deja stabilite, și la adresa, în cele din urmă, a normelor culturale și a felului de a fi care definesc și diferențiază o societate de alta. (Costelloe, 2008).

Una dintre cele mai fundamentale schimbări aduse de migrație este modificarea structurii și dinamicii familiale (Booth, Crouter, Landale și Landale, 2012). Ceea ce odinioară era perceput ca o idee relativ statică și chiar rigidă a familiei — în care majoritatea, dacă nu toți membrii, locuiau împreună sau cel puțin în proximitate geografică — a căpătat acum noi forme de existență. Familiile transnaționale, adică acele familii care trăiesc peste granițe, în care membrii aceleiași familii locuiesc în cel puțin două țări diferite, au devenit un fenomen din ce în ce mai comun (Bonizzoni & Boccagni, 2013; Carling, Menjivar și Schmalzbauer, 2012; Mazzucato & Dito, 2018). Această transformare a vieții de familie vine cu anumite costuri pentru individ, mai ales deoarece implică o readaptare a identității și a percepției de sine, pe lângă nevoia de a reimagina traiectoria de viață și de a construi narațiuni care pun sub semnul întrebării viziunile tradiționale. Loialitatea față de propria familie tinde să prevaleze asupra celorlalte forme de identitate ale individului (Mearsheimer, 2019). În procesul de redefinire și reajustare a vieții de familie de la distanță, migranții se confruntă cu nevoia de a restabili relațiile familiale în moduri noi, pentru a asigura continuitatea prezenței și rolului lor în cadrul familiei, chiar și în moduri care contravin modelelor convenționale de viață familială.

Migrația este o experiență complexă pentru individ, care necesită o redefinire a sinelui, social, economic, politic, inclusiv în cadrul familiei. Dublată de schimbări fundamentale în condițiile de trai ale individului, migrația presupune și schimbarea identității “ Ca noi toți imigranții pot prelua identități multiple. Dar felul în care jonglează cu aceste identități este ceea ce le determină comportamentul.” (Collier, 2014 p 69.) Migrația este în primul rând o formă de a scăpa de disfuncționalitățile sociale și de sărăcie. (Collier, 2014). Acest lucru presupune o stare de nemulțumire și de nesatisfacție, poate chiar de dezamăgire cu stadiul în care se află țara de origine, astfel încât părinții sunt împinși să-și lase copiii și soțiile în urmă, în încercarea de a crea o viață mai bună.

Totuși, în momentul migrației și ulterior acesteia, viața este de obicei marcată de incertitudine cu privire la procesul și modul în care experiența migrației se va desfășura. Această incertitudine este și mai accentuată în cazul statutului de părinte transnațional, unde individul trebuie să lupte pentru a construi legături și a întări relații afectate de lipsa proximității fizice și a experiențelor de viață împărtășite. Pe baza celor de mai sus, putem deduce că comportamentul politic al migranților, și în special al părinților transnaționali, este influențat de această condiție.

Într-o situație de viață caracterizată de incertitudine, migranții continuă să își exprime preferințele politice, în primul rând prin votul în alegerile din țara de origine, dar și prin alte forme de activitate politică, precum participarea în grupuri din diaspora, prezența la proteste sau înscrierea în filialele din diaspora ale partidului preferat. În orice caz, migranții devin actori politici, deși de la distanță, care au convingeri, preferințe și idei despre modul în care ar trebui să fie guvernată țara de origine și cine ar trebui să facă parte din elita conducătoare.

În procesul de acceptare a unui nou rol și de redefinire a sinelui, un părinte este, de asemenea, susceptibil să își exprime anumite preferințe politice. Acolo unde alegătorii din diaspora au dreptul de a vota, aceștia „dețin potențialul de a influența semnificativ procesul politic” (Gherghina și Farcaș, 2024, p. 252). Aceste preferințe se pot alinia cu tendințele mai largi ale alegătorilor migranți, votul din diaspora constituind un grup de alegători aparte. Părinții transnaționali reprezintă un subgrup specific al alegătorilor din diaspora, unul care se confruntă cu provocări suplimentare comparativ cu „migranții obișnuiți”, întrucât aceștia sunt mai profund implicați în problemele politice și sociale ale țării de origine, dat fiind rolul lor activ în viața de familie rămasă acasă. S-ar putea chiar susține că, în funcție de perspectivele vieții de familie – mai exact, dacă părinții transnaționali intenționează să își lase copiii în țara de origine sau să îi aducă în țara gazdă – miza politică este mai mare pentru aceștia, întrucât alegerile lor pot influența direct viitorul copiilor lor.

Implicarea politică a părinților transnaționali a primit puțină sau aproape deloc atenție, întrucât majoritatea studiilor se concentrează pe remitențele sociale și pe continuarea îngrijirii, sub diverse forme, între părinți și copiii lor „rămași acasă”. Totuși, părinții transnaționali nu încetează să fie implicați politic, chiar și la un nivel minim, prin vot, odată cu schimbarea țării de reședință. Așa cum s-a argumentat mai sus, se poate spune că interesul lor politic chiar crește, deoarece nu doar că își păstrează statutul de alegători, dar au și un interes major în rezultatul alegerilor, întrucât acestea influențează direcția în care se îndreaptă țara de origine, afectând astfel condițiile viitoare ale copiilor lor.

Întrebarea la care această lucrare încearcă să răspundă este: unde își găsește expresia politică condiția de incertitudine generată de parentalitatea transnațională românească? Ipoteza principală este că părinții transnaționali tind să își găsească reprezentarea politică în cadrul partidelor populiste anti-sistem. Acest lucru se explică prin faptul că aceste partide apelează la sentimentul de incertitudine prin suprapromisiuni și prin simplificarea excesivă a mesajelor politice, sub forma opoziției față de elitele politice existente și față de modurile consacrate de a „face politică”.

Aceasta aduce în prim-plan a doua componentă contextuală a argumentului: ascensiunea iliberalismului. Deși termenul de democrație iliberală a fost introdus de Fareed Zakaria în 1997, el a căpătat mai multă tracțiune în cel de-al doilea deceniu al anilor 2000, odată cu discursul susținut de premierul Ungariei, Viktor Orbán, în 2014, care i-a conferit greutate politică. Iliberalismul are anumite trăsături definitorii care au început să domine Uniunea Europeană și Statele Unite în ultimii zece ani, evenimentele cele mai pregnante fiind Brexitul și alegerea lui Donald Trump în 2016 (Shattuck, 2018). Schimbările majore generate de criza economică din 2008 și criza refugiaților din Europa din 2015 au evidențiat fracturile din democrațiile liberale tradiționale, favorizând apariția unor tendințe predominant anti-liberale și, uneori, chiar anti-democratice.

Așa cum este definit de către cercetători, iliberalismul “propune soluții majoritare, centrate pe națiune sau suveraniste, care favorizează ierarhiile tradiționale și omogenitatea culturală. Se dorește restaurarea suveranității naționale în diverse sfere: pe plan internațional, prin respingerea instituțiilor supranaționale și multilaterale în favoarea statului-națiune suveran; pe plan economic, prin denunțarea ortodoxiei neoliberale și promovarea protecționismului la nivelul statului-națiune (deși, în același timp, când ajung la putere, aceste forțe implementează uneori reforme neoliberale); iar pe plan cultural, prin respingerea

multiculturalismului și a drepturilor minorităților în favoarea majoritarismului.” (Laruelle, 2022) Aceste trăsături combinate pot fi regăsite în majoritatea țărilor Uniunii Europene, în special în cele în care s-a înregistrat o ascensiune accentuată a partidelor de dreapta și de extremă dreapta, precum Italia, Germania sau Țările de Jos.

În timp ce democrațiile din întreaga lume experimentează un anumit regres, cu noile tehnologii fiind folosite pentru a răspândi dezinformarea și informațiile false, precum și cu efectele cumulate ale pandemiei de COVID-19, care au zdruncinat din temelii nu doar Uniunea Europeană, ci întreaga lume, europenii încep nu doar să-și piardă încrederea în guvernele lor, ci și să își exprime nemulțumirea și să devină tot mai polarizați (Mascherini, 2024), toate acestea reprezentând un teren fertil pentru o ascensiune suplimentară a tendințelor iliberale.

Pentru a rezuma, această teză tratează o perioadă marcată de o vizibilitate tot mai mare a migranților și de poziții iliberale tot mai accentuate. Teza susține că migranții experimentează incertitudine, că partidele anti-sistem se hrănesc din această incertitudine, iar că în „era migrației” (De Haas et al., 2019) și a iliberalismului (Main, 2022; Shattuck, 2018), acest proces devine cu atât mai relevant. Figura 1 rezumă grafic totul.

În cele ce urmează, așa cum am anunțat deja, mă voi ocupa mai întâi de componenta anti-sistem a argumentului, urmată de analiza incertitudinii și a legăturilor sale cu migrația, ulterior particularizată la nivelul parentalității transnaționale. După construirea acestui cadru conceptual, voi explica ce tip de date folosesc pentru a documenta empiric mecanismele cuprinse în argumentația teoretică. Apoi voi folosi datele pentru a testa dacă argumentul schițat în această contextualizare generală își găsește susținere în realitate.

Partidele anti-sistem

Partide anti-sistem: câteva trăsături definitorii

Primul cercetător care a abordat conceptul de partid anti-sistem a fost Giovanni Sartori, care oferă atât o definiție restrânsă, cât și una extinsă. Conform definiției restrânse, un partid anti-sistem este cel „caracterizat de un sistem de convingeri care nu împărtășește valorile ordinii politice în care operează... care nu ar schimba – dacă ar putea – guvernul, ci chiar sistemul de guvernare” (Sartori, 1976, pp. 132–133, în Zulianello, 2019, p. 17). În ceea ce privește definiția extinsă, Sartori afirmă că „un partid poate fi definit ca fiind anti-sistem ori de câte ori subminează legitimitatea regimului pe care îl contestă” (Sartori, 1976, pp. 132–133, accentul în original, în Zulianello, 2019, p. 17).

Aceste definiții au fost supuse unor critici și controverse, întrucât au fost adesea interpretate ca echivalente cu opoziția față de democrație. Totuși, după cum demonstrează Zulianello într-o reevaluare a conceptului, acest lucru nu este neapărat valabil, mai ales dacă analizăm partidele anti-sistem nu doar din perspectiva ideologică, ci mai ales în funcție de comportamentul lor față de sistemul de partide existent. (Zulianello, 2018; Zulianello, 2019).

Ca unul dintre principalii teoreticieni ai partidelor anti-sistem, Zulianello aduce două elemente noi în dezbatere. În primul rând, el nu privește un partid doar din perspectiva orientării sale ideologice. Primul element pe care îl identifică este, într-adevăr, orientarea ideologică față de status quo (Zulianello, 2019), dar, în loc să se limiteze la evaluarea unei opoziții manifestate clar printr-o „opoziție anti-guvernare și orientată pe politici publice”, el analizează și modul în care un partid anti-sistem pune sub semnul întrebării „una sau mai multe metapolitici consacrate” (Zulianello, 2019).

În al doilea rând, el examinează dacă un partid politic este sau nu integrat într-o interacțiune de cooperare la nivel sistemic. Prin combinarea acestor două elemente – cel ideologic și cel comportamental – Zulianello oferă un concept mai consolidat al partidului anti-sistem, unul care poate fi urmărit și în timp, observând modul în care un partid își ajustează comportamentul.

În ceea ce privește a doua clasificare, Zulianello definește un partid anti-sistem ca fiind un partid care „nu a participat la interacțiuni de cooperare vizibile la nivel sistemic, fie din cauza propriei percepții antagonice asupra sinelui și/sau a atitudinilor celorlalte partide din sistem; fie, în ciuda unei implicări anterioare în astfel de interacțiuni, favorizează în mod deliberat o revenire la marginile sistemului de partide printr-un proces de desprindere radicală.” (Zulianello, 2019, p. 29)

O altă perspectivă asupra partidelor anti-sistem este oferită de Capoccia (2002), care subliniază că „un partid nu trebuie să se opună tuturor caracteristicilor sistemului în cauză pentru a fi considerat anti-sistem: este suficient să se opună doar uneia dintre ele.” (Capoccia, 2002, p. 20). El vorbește despre două tipuri de „anti-sistemicitate” („anti-systemness”), și anume relațională și ideologică, prima concentrându-se asupra modului de funcționare al sistemului de partide, în timp ce pe cea ideologică o echivalează cu opoziția față de democrație, și mai specific, față de anumite tipuri de democrație. (Capoccia, 2002).

Interesul față de partidele anti-sistem

Există o literatură vastă care documentează ascensiunea populismului la nivel global, în special în Europa, în ultimul deceniu sau chiar mai mult (de la Torre, 2019; Zulianello, 2018, 2019; Capoccia, 2002). Tot mai mulți cercetători semnalează o transformare a sistemelor de partide, în care partidele anti-sistem devin tot mai integrate în arena politică principală, adesea fără să își schimbe strategiile opoziționale odată ce acced în această sferă (Zulianello, 2018, 2019). Este important de menționat că multe dintre aceste partide nu sunt profund anti-democratice, chiar dacă contestă anumite principii sau instituții democratice. Pe de o parte, proliferarea acestora ar putea sugera un mediu democratic sănătos – unul care tolerează și integrează o gamă largă de opinii politice, inclusiv pe cele critice față de status quo. Pe de altă parte, se poate argumenta că partidele populiste și anti-sistem subminează legitimitatea regimurilor democratice, în special atunci când funcționează pe baza unor promisiuni ample, știind că nu vor fi nevoite să le respecte în mod real (Capoccia, 2002, p. 16).

Cercetările actuale privind ceea ce face ca populismul și partidele anti-sistem să fie atrăgătoare se concentrează asupra modului în care retorica populistă și atitudinile populiste sunt formate. (Hawkins, 2019, în de la Torre, 2019) „Luând conținutul populismului ad literam, putem argumenta că atitudinile

populiste devin aplicabile atunci când există un mediu marcat de eșecuri severe de politică, care pot fi atribuite comportamentului abuziv al elitelor.” (Hawkins, 2019, p. 64). Una dintre principalele direcții de cercetare este identificarea modului în care se formează atitudinile populiste și dacă acestea există sau nu în mod independent de alte condiții. Ce tip de condiții de viață favorizează atracția față de populism și contestarea sistemului? Unul dintre cele mai evidente răspunsuri este că populismul atrage în principal persoanele care se simt lipsite de putere și chiar excluse, însă, având în vedere valul tot mai mare de populism și de partide anti-sistem, este tot mai dificil să identificăm clar care grupuri sunt cele mai „predispușe” să răspundă retoricii populiste, întrucât contestarea a devenit o cale principală și legitimă de revendicare a puterii.

Populismul are, de asemenea, nevoie de un context specific pentru a reuși să atragă alegătorii, iar una dintre principalele sale caracteristici este căutarea unor „agenți culpabili” și personalizarea eșecurilor de politici publice. Este una să discutăm și să dezbatem eșecurile politicilor în complexitatea lor, mai ales în termeni impersonali, și cu totul altceva este să ne referim constant la o elită care se comportă abuziv și care poartă principala, dacă nu chiar întreaga responsabilitate pentru rezultatele nefavorabile. În ceea ce privește contextul, populismul tinde să capitalizeze pe temeri deja existente și chiar pe amenințări la valorile fundamentale ale cetățenilor, nu doar la existența lor fizică. (Hawkins, 2019). Aceasta ar explica de ce instigarea fricii este o tactică atât de eficientă folosită de populiști, precum și de ce aceștia simt nevoia să creeze ideea unui „popor” distinct și unic, în opoziție cu clasa politică existentă. Așa cum remarcă Hawkins, „masele de cetățeni pot dori să creadă că ei sunt întruchiparea virtuții democratice și că problemele lor sunt cauzate de o elită conspirativă” (Hawkins, 2019, p. 66), iar acest lucru se manifestă de obicei prin sprijinul acordat unor lideri politici carismatici care se pot prezenta drept outsiders ai sistemului și care pot atrage un număr mare de susținători. Odată ce un astfel de rol antagonic puternic este asumat de către outsiderul politic, devine mai costisitor pentru acesta să colaboreze cu elitele existente, ceea ce explică în mare parte de ce aceștia caută să „ocolască” instituțiile consacrate, nu doar să conteste rolul acestora.

Perspective despre USR ca partid anti-sistem

Aplicând prima definiție oferită de Zulianello, USR nu doar că a fost format încă de la început ca un partid anti-sistem, ci a continuat să acționeze ideologic ca un partid anti-sistem. Prima caracteristică a USR este că „USR trebuie definit ca fiind populist în ceea ce privește ideologia, originea partidului și organizarea sa” (Dragoman, 2020, p. 2). Deși un partid populist nu este neapărat un partid anti-sistem, în cazul USR, poziționarea sa ideologică confirmă că cele două concepte – „populist” și „anti-sistem” – se aplică.

USR a pornit ca o mișcare civică și un partid axat pe o singură temă, concentrându-se în principal pe salvarea orașului București de la o administrație defectuoasă, corupție și ineficiență, însă a evoluat către populism, extinzându-și aria de interes spre probleme precum opoziția față de activitățile miniere aurifere din România. În primii săi ani, USR atrăgea activiști civici și cetățeni, indiferent de poziționările lor ideologice, preferând o postură non-ideologică din care putea contesta actorii politici aflați la putere. Zulianello clasifică acest tip de populism drept populism de tip „valence”, ceea ce înseamnă că partidul se implică în „probleme non-poziționale, precum lupta împotriva corupției, creșterea transparenței, reforma democratică și integritatea morală, accentuând în același timp motivele anti-establishment.” (Zulianello,

2019, p. 332). Această poziție se aliniază foarte bine cu ideea că: a) „este dificil de conceptualizat o ideologie populistă distinctă” (de la Torre, 2019, p. 8) și b) „Populiștii contestă distincțiile convenționale dintre dreapta și stânga.” (de la Torre, 2019, p. 13). Prin urmare, ambiguitatea ideologică servește foarte bine mișcărilor populiste, deoarece le permite să promită totul tuturor, fără a avea o responsabilitate clară în ceea ce privește legitimitatea lor ideologică. Caracteristica definitorie este aceea de contestare, opoziție și de înțelegere a politicii ca o sursă constantă de antagonism între „popor” și, cel mai adesea, „elita coruptă”, ambele fiind percepute ca grupuri omogene. Cercetătorii au calificat ideologia USR ca fiind „un amestec între cerința pentru transparență totală, anti-corupție, liberalism economic și euro-federalism.” (Gherghina și Grad, 2021, p. 619). Primele două elemente aparțin unei agende clar populiste, în care trăsături ale sistemului existent sunt direct contestate pentru a crea impresia unui outsider care înțelege cel mai bine cum trebuie făcută politica, chiar dacă, de fapt, nu are experiența necesară pentru a o face.

Poziția USR, încă de la înființarea sa în 2016, a fost clar definită ca fiind una anti-establishment și anti-elitistă, cu un discurs puternic anti-corupție. Punctul lor de plecare a fost o opoziție radicală față de elitele politice și sistemul politic din acel moment. După cum descrie de la Torre, populismul USR poate fi calificat drept „un sentiment de urgență: pentru că establishmentul este atât de corupt, trebuie reformat imediat” (de la Torre, 2019, p. 2). Mai mult, la acea vreme, liderul partidului, Nicușor Dan, s-a prezentat ca un outsider în politică și a format partidul după aceleași linii, într-un efort de a transmite electoratului că există o altă modalitate de a face politică, una care nu se regăsește în cadrul sistemului de partide existent. Așa cum s-a subliniat anterior, „ambiguitatea ideologiei este compensată de intensitatea antagonismului.” (Arato 2015: 160 în de la Torre, 2019, p. 39).

Mai mult, strategia USR de „vânătoare de vrăjitoare”, prin care vizează liderii politici corupți, atacă indirect și structura instituțională în care operează partidele tradiționale. Printr-o contestare puternică a sistemului existent, USR se califică și ca partid populist, deoarece solicită „acțiuni rapide în loc de negociere și deliberare” (Moffitt 2016a: 56, în de la Torre, 2019, p. 6). Un alt element al populismului lor ideologic este revendicarea competenței și performanței: deși este un partid nou, fără experiență politică, aceste teme non-poziționale sunt formulate în opoziție față de o clasă politică percepută ca ineficientă și nereceptivă la nevoile cetățenilor.

Urmând ideea lui Zulianello privind contestarea metapoliticilor – adică a „valorilor și/sau practicilor cruciale ale sistemului politic, social sau economic consacrate de ordinea existentă și atât de importante încât structurează puternic competiția politică” (Zulianello, 2019, p. 31) – USR contestă chiar instituția Parlamentului, așa cum se prezenta ea la acel moment. Prin prezentarea sa ca o instituție coruptă și depășită, incapabilă să răspundă nevoilor cetățenilor, USR a pus sub semnul întrebării rolul fundamental al instituțiilor democratice ale statului și poate fi considerat că a „indus așteptarea că, în absența unui parlament, democrația directă ar fi o modalitate potrivită de a rezolva numeroase și, de regulă, foarte complexe probleme politice și sociale.” (Dragoman, 2020, p. 6)

Faptul că partidul și-a schimbat conducerea la doar un an după înființarea sa formală indică o nevoie de a aduce mai multă coeziune internă și structură, într-un efort de a se instituționaliza și organiza. La scurt timp după fondare, în vara anului 2016, partidul a reușit să treacă primul său test electoral național, clasându-se

pe locul al treilea la alegerile parlamentare din 2016. Deși succesul electoral este o măsură a tendinței unui partid de a se integra în sistemul existent, comportamentul său ulterior este cel care definește dacă acesta continuă să fie un actor opozițional față de sistem sau dacă tinde spre acomodare.

Să trecem acum la criteriile lui Capoccia privind partidele anti-sistem. USR îndeplinește criteriul de „anti-sistemicitate” relațională prin menținerea distanței față de celelalte partide și prin adoptarea unei poziții izolate în raport cu acestea. Deși nu se situează pe extremele ideologice ale spectrului politic — nici pe extrema stângă, nici pe extrema dreaptă — partidul se plasează în afara unui potențial de construire a coalițiilor cu actorii existenți la acel moment. Acest lucru este vizibil mai ales după intrarea în Parlament, când USR a continuat să se opună partidelor principale și să respingă posibili parteneri, fiind la rândul său respins de alte partide, în timp ce continua să transmită „mesaje delegitimatoare în propaganda sa electorală și să se izoleze de celelalte partide.” (Capoccia, 2002, p. 24)

USR și-a menținut mesajul de a fi radical diferit de partidele existente, chiar dacă nu a recurs la critici violente sau explicit anti-sistem în sensul unei poziții anti-democratice. Ceea ce a făcut însă USR, chiar și după ce a devenit partid parlamentar, a fost să continue procesul de delegitimare a sistemului din care făcea parte și să atragă în continuare alegători din rândul partidelor pro-sistem. Acest lucru a fost confirmat de rezultatele alegerilor europene din 2019, „când scorul electoral al partidului a crescut de la 8,9% la 22,4%.” (Dragoman, 2020, p. 4.)

Ajungem astfel la cel de-al doilea element identificat de Zulianello, și anume comportamentul pe care îl adoptă un partid — dacă acesta caută sau nu să coopereze în cadrul curenților instituționale deja existente. USR era, la momentul intrării sale în Parlament, un partid nou, perceput ca un „nou venit” pe scena politică. Deși succesul său electoral a reprezentat expresia unei nemulțumiri generalizate din partea alegătorilor, poziționarea sa ca al treilea cel mai mare partid din Parlament i-ar fi permis să colaboreze cu alte partide deja existente.

La scurt timp după venirea la putere, coaliția formată din Partidul Social Democrat și Alianța Liberalilor și Democraților a adoptat o serie de legi controversate care, în mod efectiv, inversau progresele făcute de România în domeniul statului de drept de la aderarea la Uniunea Europeană în 2007. Legile respective urmăreau, de facto, dezincriminarea abuzului în serviciu și acordarea de amnistii pentru anumite fapte de corupție, ceea ce a declanșat unul dintre cele mai mari valuri de proteste din capitală și din țară.

USR a condamnat ferm aceste măsuri, iar membrii săi din Parlament au ieșit și ei în stradă, alături de protestatari. În continuarea protestelor, dar și în logica sa de opoziție față de „politica obișnuită”, USR a adoptat și practica de a „contesta multe dintre legile, normele și reglementările nou adoptate la Curtea Constituțională” (Dragoman, 2020, p. 6).

Merită precizat faptul că USR s-a auto-definit în mod repetat drept un partid anti-sistem, atât înainte de a intra în parlament pentru prima oară, cât și după ce a devenit un partid parlamentar. A făcut apel în mod repetat la statutul său de anti-establishment, și nu s-a aliniat la poziția partenerilor de guvernare nici atunci când a devenit un partid de guvernare între Decembrie 2020 și August 2021. Astfel, în baza celor

demonstrate mai sus, conform cărora USR este un parti anti-sistem, dar și în baza felului în care s-au poziționat ei înșiși, devine evident faptul că vorbim despre un partid anti-sistem.

Concluzie

La alegerile parlamentare din 2020, două partide anti-sistem au ieșit câștigătoare. USR, care deja trecuse primul său test electoral în 2016 și care a continuat să-și consolideze discursul și rolul în Parlament pe linii anti-sistem, și AUR, „surpriza” scrutinului, care a urcat în preferințele electoratului parțial ca urmare a pandemiei de Covid-19, dar ale cărei rădăcini se regăsesc mai profund într-un discurs anti-sistem ce promova naționalismul, xenofobia, homofobia și un accent puternic pus pe diaspora, într-un demers de a „unifica toți românii.”

Partidele anti-sistem au câștigat tot mai mult teren în politica românească pe fondul unei intensificări a retoricii care contestă elita conducătoare și ideea de politică tradițională, percepută drept coruptă și inefficientă. Deși se adresează unor electori diferiți, atât USR, cât și AUR au promis, în mod eficient, să facă politică într-un mod diferit și să reprezinte voința poporului, fiecare însă din perspective foarte diferite. Agravate de pandemia de COVID-19, promisiunile și contestările măsurilor luate de guvern au fost ușor exploatabile de lideri carismatici percepuți ca salvatori ai „națiunii” de relele produse de structurile și elitele de putere existente. Ambele partide au promis să dea voce cetățenilor: USR prin platforma sa anti-corupție, iar AUR adresându-se în principal celor economic dezavantajați și nemulțumiți.

Transnaționalism

În lucrarea sa fundamentală despre transnaționalism, Vertovec (2009) depune un efort extins pentru a aduce claritate conceptuală termenului, precum și pentru a problematiza conceptele de transnaționalism și transnaționalism al migranților. Pentru scopul acestei lucrări, accentul va fi pus pe clarificarea pe care Vertovec o oferă transnaționalismului migranților. Pentru Vertovec, transnaționalismul migranților este „o categorie largă care se referă la o gamă de practici și instituții ce leagă migranții, oamenii și organizațiile din țările lor de origine sau din alte părți ale diasporei” (Vertovec, 2009:13). Discutând conceptul într-o lumină mai recentă, dat fiind caracterul relativ nou al termenului de transnaționalism, Vertovec observă că legăturile transnaționale au existat încă din secolul XIX târziu și începutul secolului XX, inclusiv în cazul familiilor care, deși despărțite, au menținut legături emoționale puternice și au păstrat contactul cu cei rămași acasă prin scrisori și remitențe, acestea din urmă fiind „cheltuite atât pentru consum, cât și pentru investiții” (Vertovec, 2009:13). Deși aceste tipare de interacțiune transnațională nu sunt așadar noi, ceea ce este nou constă în amploarea, intensitatea și viteza cu care migranții pot menține și cultiva legăturile cu familiile lor rămase în țară. Acest lucru este posibil datorită progreselor tehnologice și „mijloacelor de transport ieftine și frecvente, care au permis o comunicare continuă și în timp real în cadrul rețelelor globale ale migranților” (Vertovec, 2009:14). Pentru scopul specific al analizării legăturilor familiale transnaționale,

Vertovec face distincția între „marele transnaționalism”, care se referă la stat și economie, și „micul transnaționalism”, care se concentrează pe familie și gospodărie. El menționează, de asemenea, „transnaționalismul liniar” ca o formă de transnaționalism „bazată pe legături afective cu cei rămași în locul de origine”. Prin urmare, în cazul îngrijirii transnaționale se poate vorbi de un tip îngust, liniar de transnaționalism care modelează viața de familie în țara de origine, dar și relațiile transnaționale între cei care oferă îngrijire și cei dependenți de ea.

Migrația este menționată ca unul dintre cele mai importante elemente ale schimbării sociale într-o lume postmodernă, conducând, printre altele, la transnaționalizarea vieții de familie (Sandu, 2010; Voicu, 2019). Autorul subliniază migrația circulatorie ca fiind unul dintre tipurile definitorii și din ce în ce mai frecvente de migrație în societățile din Europa de Est, în care migranții părăsesc țara de origine doar pentru a se întoarce și apoi a pleca din nou, fie în aceeași țară, fie într-una diferită. Acest fenomen poate avea un impact asupra modului în care familiile transnaționale sunt formate și menținute, o situație în care unul sau ambii părinți se află în postura de a pleca în străinătate pentru a munci și a susține financiar familia rămasă acasă. În astfel de cazuri, se consideră că acești copii suferă din cauza neglijenței și abandonului, ceea ce le afectează participarea la școală și dezvoltarea emoțională, însă mai multe studii realizate în România indică faptul că performanța școlară nu este afectată în mod semnificativ de migrarea unuia sau ambilor părinți. Acest lucru este valabil și în ceea ce privește dezvoltarea lor emoțională. (Voicu, 2019).

Parentalitatea transnațională

În *Care (and) circulation revisited: a conceptual map of diversity in transnational parenting*, Bonizzoni și Boccagni privesc relațiile de familie dintr-o perspectivă bazată pe interacțiune, prin conceptele de grijă și distribuție. „În principiu, noțiunea de distribuție a grijii surprinde în mod adecvat acest amestec de distanță și proximitate – adică toate încercările cotidiene de a reduce distanța socială și emoțională și de a restabili apropierea.” (Bonizzoni și Boccagni, 2013:10). În ceea ce privește zona geografică analizată, autorii observă că „în ceea ce privește Europa ca spațiu de primire, este necesar să se acorde mult mai multă atenție vieții de familie transnaționale din cadrul noilor fluxuri de migrație conduse de femei din estul continentului [...] migrația din Europa de Est merită o elaborare mai detaliată din perspectiva distribuției transnaționale a grijii”, ceea ce subliniază nevoia unor studii suplimentare în acest domeniu. (Bonizzoni și Boccagni, 2013:12).

Bonizzoni și Boccagni iau în considerare trei factori care determină modul în care grija este distribuită:

- i) distribuția grijii, așa cum este modelată de etnie, gen și generație;
- ii) structurile familiale pre-migrație, împreună cu diviziunea subsecventă a rolurilor și responsabilităților în reproducerea socială, influențate de factori culturali și socio-demografici;
- iii) angajamentele și obligațiile legate de grijă, împreună cu practicile sociale care decurg din acestea, așa cum sunt definite de subiecții implicați (adică îngrijitorii transnaționali, beneficiarii locali ai grijii, îngrijitorii locali surogat), în funcție de fundalul cultural și de scopul „distribuției” grijii. (Bonizzoni și Boccagni, 2013:2).

Pornind de la faptul că relațiile și viața de familie sunt subiecte supuse unor judecăți profund normative, Bonizzoni și Boccagni analizează o serie de idei legate de dimensiunea de gen a îngrijirii familiale în absența mamei. Pe baza unor studii realizate în mai multe țări asiatice, ei concluzionează că transferul responsabilității de îngrijire rareori se face direct către tată, iar migrația mamei implică și o extindere a rolului matern în sfera întreținerii materiale a familiei, punând astfel sub semnul întrebării normele tradiționale. De multe ori, alte femei — bunici, mătuși — intervin sau sunt desemnate să ofere îngrijirea directă, ceea ce transformă modul în care funcționează familia imediată.

Este des întâlnită teama că nicio formă de îngrijire oferită de persoane surogat nu poate răspunde în mod adecvat nevoilor copiilor în ceea ce privește afecțiunea, alimentația, îngrijirea medicală, școlarizarea, disciplina și controlul. (Bonizzoni și Boccagni, 2013:5). Calitatea îngrijirii oferite depinde parțial de profilul socio-demografic al îngrijitorului, de relația acestuia cu părintele emigrat al copilului, precum și de componența gospodăriei în care copilul este îngrijit înainte și după migrația părintelui. (Bonizzoni și Boccagni, 2013:6).

Îngrijitorii sunt responsabili de gestionarea și distribuția resurselor de grijă, de la administrarea remitențelor și a cadourilor, până la facilitarea comunicării dintre copii și părinți. Rolul lor poate apărea dintr-o varietate de circumstanțe — uneori sunt alegerea evidentă, alteori rezultă din negocieri familiale sau, în unele cazuri, sunt singura opțiune disponibilă din lipsa altor alternative. Relația dintre îngrijitor și părintele plecat poate influența natura îngrijirii transnaționale, afectând „triunghiul grijii” format din părinte-îngrijitor-copil îngrijit.

Dacă un copil ajunge să locuiască într-o gospodărie nouă, el intră într-o rețea nouă de relații, nu doar cu îngrijitorul, ci și cu alți membri ai familiei. Invers, și îngrijitorii pot intra într-o gospodărie deja formată, ceea ce înseamnă că îngrijirea este circulată sub diferite forme, în funcție de contextul în care aceasta este plasată.

Interacțiunea dintre factori este adesea modelată de evenimente din parcursul vieții legate de familie: „Deși viața de familie transnațională conduce adesea la reunificare familială sau migrație de întoarcere, ea se poate reproduce chiar și în timp, dar în circumstanțe schimbate.” (Bonizzoni și Boccagni, 2013:8). În astfel de scenarii, „atât factorii structurali, cât și strategiile de familie de la firul ierbii, rezultate posibil din negocieri extinse în cadrul familiei” devin aspecte esențiale de analizat. (Bonizzoni și Boccagni, 2013:9)

În anumite cazuri, părinții aleg în mod conștient să-și crească copiii în țara de origine și să contribuie la mobilitatea lor socială prin trimiterea de remitențe, în timp ce mențin copiii în medii sociale și culturale care reflectă mai bine „valorile și stilul de viață al părinților” (Whitehouse, 2009). Această alegere reflectă nu doar constrângeri economice sau juridice, ci și o dimensiune identitară și culturală importantă, în care părinții prioritizează continuitatea valorilor familiale și educaționale în detrimentul unei posibile integrări totale într-un context străin.

Familia este un conglomerat de practici performative discursiv și non-discursive, așadar modul în care o familie se prezintă este la fel de important ca modul în care este efectiv constituită. Așa cum arată Ducu, familia poate fi concepută ca un obiectiv atins, un concept dinamic, mai mult sau mai puțin dependent de

timp și spațiu. Există o dimensiune geografică inherentă a conceptului de familie, una care determină modul în care familia este structurată și care face referire la formările și fluxurile spațio-temporale în cadrul cărora aceasta se manifestă. (Ducu, 2011:32)

Mai mult, familia adoptă o imagine idealizată a rolurilor care trebuie îndeplinite în interiorul său și a modului în care comportamentele asociate acestor roluri trebuie exprimate. Există așteptări nu doar despre cum trebuie „jucate” aceste roluri, ci și despre modul în care ele trebuie afișate în cadrul familiei. (Ducu, 2011:33) Această performativitate implică o dimensiune socială importantă: membrii familiei sunt evaluați și autoevaluați în raport cu aceste norme și idealuri, influențând astfel modul în care familia este percepută, menținută și reconfigurată, mai ales în contexte transnaționale sau de migrație.

Pe acest fundal, practicile specifice familiilor transnaționale — viața de familie trăită de mulți migranți care locuiesc departe de unii membri ai familiei și ale căror experiențe traversează granițe naționale — trebuie expuse mai mult, chiar dacă acestea intră adesea în contradicție cu noțiunile convenționale despre viața de familie, noțiuni care sunt, în ultimă instanță, definite cultural.

Astfel de familii transnaționale reconfigurează modul în care înțelegem intimitatea, responsabilitatea și apartenența familială, întrucât ele funcționează adesea dincolo de proximitatea fizică și a coabitării. Realitatea lor implică negocieri constante ale rolurilor parentale, ale obligațiilor afective și materiale, precum și ale legitimității formelor alternative de a „face parte din familie”. Într-un cadru normativ dominat de idealuri tradiționale — cum ar fi prezența zilnică a părinților în viața copiilor sau modelul nuclear co-residențial — aceste forme de organizare familială sunt adesea privite ca deviate sau deficitare. De aceea, este esențială recunoașterea diversității formelor de viață familială, în special în contextul mobilității globale și al migrației economice, care determină noi moduri de relaționare, de manifestare a grijii și de menținere a legăturilor emoționale în ciuda distanței geografice.

Un lucru pe care îl au în comun familiile convenționale și cele transnaționale este, de exemplu, reciprocitatea. Multe studii arată că sprijinul oferit de migranți membrilor de familie rămași acasă este echivalent cu rolul pe care acești membri îl au în asigurarea funcționării familiei. Astfel, de exemplu, îngrijirea copiilor rămași în urmă este realizată de membri ai unei alte generații, de-a lungul parcursului vieții și cu abordări diferențiate în funcție de persoana îngrijită, pentru a răspunde adecvat nevoilor acesteia. Mai mult, există o interacțiune strânsă între capacitatea de a oferi îngrijire și obligația, sau mai degrabă datoria de a o oferi, bazată pe responsabilitățile asumate, negociate în cadrul familiei și împărtășite de membrii acesteia. (Ducu, 2011:38)

Capacitatea de a oferi îngrijire este influențată de factori de ordin macro, mezo și micro; printre factorii macro se numără: politicile privind migrația și munca, accesul la tehnologia comunicațiilor și transport, politicile internaționale comune țărilor de origine și de destinație. Factorii de ordin mezo includ sprijinul comunității, sprijinul asociațiilor locale și serviciile sociale care contribuie la o infrastructură locală de îngrijire. În cele din urmă, factorii micro sau personali includ resursele disponibile persoanelor implicate în oferirea îngrijirii, și anume: resursele financiare, statutul profesional, cunoașterea limbii, sănătatea și timpul disponibil. (Ducu, 2011:39)

Obligația de a oferi îngrijire este cea mai influențată de așteptările culturale legate de relațiile de îngrijire transnaționale, ceea ce înseamnă că noțiunile despre ce tip de rol și responsabilitate este considerat adecvat pentru membrii familiei în furnizarea îngrijirii influențează modul în care migranții percep datoria/obligația lor. Astfel, obligația sau datoria contribuie la definirea a ceea ce înseamnă să fii o „mamă bună” sau o fiică bună, un sens moral care atinge atât aspectele legate de rolurile de gen, cât și cele generaționale, de exemplu dacă cineva este primul născut într-o familie și, prin urmare, se așteaptă să preia o responsabilitate mai mare în îngrijirea persoanelor vârstnice. (Ducu, 2011:40)

Astfel, atât capacitatea, cât și obligația/datoria de a oferi îngrijire se influențează reciproc, însă sunt mediate de un set complex de factori, cum ar fi rolurile și responsabilitățile negociate și asumate în cadrul familiei. Acestea, la rândul lor, vor influența tipul și motivația migrației, care vor avea, de asemenea, un impact asupra tipului de relații și așteptări ce se dezvoltă în interiorul familiei. Modul în care un migrant decide să migreze și să se stabilească într-o anumită țară are un impact asupra familiei și creează spațiul pentru negocierea diferitelor roluri. Decizia unui membru al familiei de a migra declanșează o reacție din partea celorlalți membri ai familiei, fie părinți sau frați/surori, și poate influența profund sentimentele dintre membrii familiei și, în consecință, așteptarea de a oferi și a primi îngrijire. (Ducu, 2011:42). „Astfel, procesele de îngrijire sunt negociate la intersecția dintre alegerile individuale din cadrul tiparelor micro ale rudeniei și sentimentul de obligație în cadrul structurilor și infrastructurilor unor aranjamente mai formale, precum serviciile, tehnologia și resursele ce țin de factorii macro și mezo menționați anterior.” (Ducu, 2011:45)

Concluzie

Parentalitatea transnațională se manifestă în principal prin modurile în care se stabilește transferul de îngrijire între părintele migrant și copiii rămași acasă. Există o varietate de modalități prin care îngrijirea poate fi exprimată, care depășesc simplul act al trimiterii de remitențe, implicând de fapt activ părinții în viața copiilor lor, chiar și de la distanță. Există tipare specifice de îngrijire și moduri de interacțiune care stabilesc și consolidează relația, în ciuda dificultăților generate de lipsa prezenței fizice.

Un factor important este că părinții transnaționali își continuă viața, în ciuda sau, mai degrabă, într-o anumită continuitate atât a rolului lor de părinți, cât și a celui de migranți în societatea în care trăiesc. În partea de analiză a acestei lucrări, voi demonstra cum diferite elemente din viața unui părinte transnațional intervin și contribuie la conturarea preferințelor sale politice.

Despre incertitudine

Incertitudinea în societatea de astăzi

Îdeea că trăim într-o „societate a riscului” a fost propusă pentru prima dată de Ulrich Beck în lucrarea sa seminală, în care susține că modernitatea a fost acaparată atât de riscuri naturale, cât și de riscuri produse de om, conducând la o erodare a formelor tradiționale de trai și determinând indivizii să trăiască într-o stare aproape permanentă de vigilență – un mod de viață „generator de anxietate”. Unii cercetători au calificat chiar linia de gândire a lui Beck ca fiind o utilizare a „incertitudinii pentru a promova un pesimism copleșitor” (Ericson, 2005, p. 661). Alți autori au remarcat că „riscul și incertitudinea sunt adesea folosite interschimbabil” (Karl, 2018, p. 131), în timp ce alții au susținut că „incertitudinea se referă la lipsa de încredere în cunoștințele noastre” (Brown, Damery, 2009, p. 81). Totuși, pentru scopul acestei lucrări, voi considera incertitudinea ca fiind o stare mai cuprinzătoare cu care se confruntă indivizii și societatea, în timp ce riscurile reprezintă acele părți ale incertitudinii care sunt măsurabile și cuantificabile. Cu alte cuvinte, deși riscul nu definește în mod exclusiv starea de incertitudine, el contribuie la determinarea acesteia, întrucât indivizii tind să își evalueze nivelul de incertitudine luând în calcul și riscurile cu care se confruntă.

Prin definiție, incertitudinea și riscul sunt cele care par să caracterizeze modernitatea târzie. (Beck, 1992; Giddens, 1994). Mai precis, în timp ce în societățile tradiționale și moderne oamenii reduceau riscurile și incertitudinea prin ceea ce Foucault a numit normalizare, în „modernitatea târzie” (Giddens, 1994), odată cu accentul pus pe diversitate și pe dreptul individual la „auto-exprimare” și „auto-împlinire” (Inglehart, 1997), un alt tip de paradigmă capătă relevanță: oamenii sunt diferiți și, prin urmare, este dificil să fie integrați într-un model predictiv uniform. Aceasta conduce la incertitudine axiologică (Voicu, 2005), o stare în care riscul derivă din necunoscutul stilurilor de viață ale celor din jur, spre deosebire de societățile tradiționale în care toți acționau într-un mod relativ similar, aveau scopuri comune în viață și urmau același parcurs: naștere-școală-căsătorie-muncă-viața de părinte.

În modernitatea târzie, tipologia riscului variază de la pericole naturale la riscuri interpersonale care implică în mod direct relații intime, precum căsătoria și creșterea copiilor (Lupton, 2013), toate desfășurându-se într-un proces de „reflexivitate” (Beck, 1992), caracteristic modernității, unde conștiința de sine devine centrală în modul în care indivizii răspund riscului și, implicit, în felul în care gestionează incertitudinea. Deși incertitudinea și riscul nu sunt concepte identice, incertitudinea este fundamentată pe risc și nu poate fi analizată separat de acesta. O parte a literaturii de specialitate asupra riscului se preocupă și de incertitudine, susținând că aceasta din urmă este determinată de risc – „incertitudinea apare din incapacitatea de a prezice riscul, adesea din cauza informațiilor insuficiente.” (Yang, O’Conner și Wibowo, 2023, p.1).

Incetitudinea este considerată endemică în societatea contemporană, întrucât „Odată cu destrămarea multora dintre certitudinile tradiționale structurate în funcție de vârstă, gen și clasă socială, este generată o pluralitate de riscuri noi, inclusiv șomajul și subocuparea, instabilitatea maritală și destrămarea familiei, însoțite de niveluri ridicate de anxietate și nesiguranță. Viața devine mai puțin sigură chiar dacă, paradoxal, este mai mult plasată sub controlul individului.” (Lupton, 2013, p. 92)

Organismele de specialitate, precum ONU, raportează că „Straturi de incertitudine se acumulează și interacționează, tulburându-ne viețile într-un mod fără precedent” (ONU, 2022, p. iii). Migrația, stagnarea

sau declinul economic, precum și ascensiunea regimurilor iliberale par să contureze un tablou în care incertitudinea la nivel individual tinde să crească. „Toate aceste schimbări sunt percepute ca contribuind la un mod particular de a înțelege sinele și lumea, care diferă dramatic de epocile anterioare. Pentru individ, se argumentează că aceste schimbări sunt asociate cu un sentiment intensificat de incertitudine, complexitate, ambivalență și dezordine, o neîncredere tot mai mare în instituțiile sociale și autoritățile tradiționale și o conștientizare crescută a amenințărilor inerente vieții de zi cu zi.” (Lupton, 2013, p. 8)

Această lucrare nu analizează incertitudinea și riscul așa cum sunt ele definite de modelele matematice care explică probabilitățile de apariție a anumitor evenimente și nici nu se conformează teoriilor despre „guvernamentalitate” (Lupton, 2013), care se referă, în linii mari, la „discursuri politice menite să evoce practici specifice în raport cu riscul și incertitudinea” (Ericson, 2005, p. 661), ci mai degrabă ca o experiență trăită, în care „înțelegerile și reacțiile față de incertitudine [...] sunt inevitabil impregnate de realitățile intime ale oamenilor, de amintirile istorice, experiențele personale și identitățile sociale.” (Scoones, 2019, p. 14). Incertitudinea poate fi privită și la nivel individual ca rezultatul „unui proces care duce la o predictibilitate scăzută a traiectoriilor pe termen mediu și lung” (Voicu, 2005, p. 118).

Incetitudinea este trăită diferit la nivel individual față de nivelul colectiv. În timp ce, la nivel colectiv, trăim într-un sistem care a luat anumite măsuri împotriva riscurilor – fie ele de natură ambientală sau legate de terorism (Ericson, 2005) – care se referă la „un set de discursuri și tehnici care impun entităților să-și exercite previziunea într-un mod întreprinzător și, astfel, să atingă libertatea” (Ericson, 2005, p. 660), la nivel individual experiența incertitudinii este „asociată cu un sentiment intensificat de incertitudine, complexitate, ambivalență și dezordine, o neîncredere tot mai mare în instituțiile sociale și autoritățile tradiționale și o conștientizare crescută a amenințărilor inerente vieții de zi cu zi.” (Lupton, 2013, p. 18)

Incetitudinea și parentalitatea transnațională

Dezintegrarea modelelor tradiționale de familie este un fenomen mult mai pregnant în societatea contemporană, nu doar din cauza schimbării rolurilor de gen (Beck, 1992), ci și din cauza mobilității populației și a migrației. Un subtip de migranți din rândul migranților economici este reprezentat de părinții care își părăsesc țara de origine și își lasă familia în urmă. Migrația modernă a condus la „transnaționalizarea” vieții de familie, ceea ce a generat și mai multă incertitudine nu doar pentru migranți, ci și pentru familiile lor rămase acasă.

Din acest punct de vedere provocarea parentalității transnaționale capătă și mai mult sens. Un migrant, în mod individual, trebuie să facă față unui anumit grad de incertitudine pentru și din cauza propriei sale condiții, însă această incertitudine se amplifică atunci când migrantul este și părinte transnațional. În acest context apar mai multe întrebări, dintre care una se referă la măsura în care migrantul este dispus să-și asume un nivel sporit de incertitudine prin prisma identității sale de părinte și, astfel, să se plaseze într-o situație în care una dintre identitățile sale devine prioritară față de celelalte. Cu alte cuvinte, să accepte o creștere a incertitudinii ca părinte transnațional, în timp ce o diminuează pe cea asociată statutului de migrant, având în vedere asigurarea unui „viitor mai bun” pentru copilul sau copiii lăsați în urmă.

Condiția de părinte transnațional presupune cel mai ridicat grad de incertitudine în ceea ce privește rolul pe care părintele îl va juca în viața copilului său. Fie că este perceput ca un furnizor și o prezență de la distanță – mediată astăzi de tehnologie – părintele transnațional nu poate ști niciodată cu certitudine cum va evolua relația cu propriul copil și în ce se va transforma aceasta. Construirea și menținerea unei prezențe în mare parte „evazive” în viața copilului plasează părintele într-o stare permanentă de incertitudine în raport cu rolul pe care îl are. Procesul de renegociere a prezenței și, în unele cazuri, a autorității parentale, sau dorința părintelui de a aduce copilul în țara de destinație, devin surse constante de incertitudine, fără a oferi individului răspunsuri clare cu privire la care ar fi cea mai bună decizie de luat.

Există, de asemenea, diferențe în modul în care incertitudinea este resimțită de părinții transnaționali. Indiferent de nivelul de implicare al părintelui în viața copilului, incertitudinea cu privire la relația viitoare persistă. Un părinte care nu este prezent nu poate pretinde întotdeauna că exercită o influență directă asupra vieții copilului său, iar foarte multe lucruri depind de intenția părintelui de a aduce copilul și pe celălalt părinte în țara de destinație.

Deși această teză se concentrează în principal asupra părintelui și asupra stării sale de incertitudine, merită menționat că există implicații clare și pentru copii. „În astfel de cazuri, se consideră că aceștia suferă din cauza neglijenței și abandonului, ceea ce le afectează participarea la școală și dezvoltarea emoțională, însă mai multe studii realizate în România indică faptul că performanța școlară nu este afectată într-o măsură semnificativă de migrația unuia sau ambilor părinți. Acest lucru este valabil și în ceea ce privește dezvoltarea emoțională.” (Voicu, Dima, 2024, p. 17). Totuși, ne putem aștepta la un anumit nivel de disconfort emoțional și incertitudine și în rândul copiilor, bunicii fiind, de regulă, cei care preiau rolul de părinte, ceea ce poate duce la dezechilibre generaționale în privința tipului de reguli și modele la care copiii sunt expuși.

În prezent, migranții sunt agenți care trăiesc într-o societate cel puțin parțial marcată de riscuri, cu valori în schimbare și o diversitate în creștere care generează incertitudine. Condiția lor adaugă, de asemenea, riscuri suplimentare asociate migrației. Pentru părinții transnaționali, incertitudinile legate de separarea familiei peste granițe sporesc complexitatea situației și o fac și mai dificil de controlat și de prevăzut.

Parentalitatea transnațională, incertitudini și preferințe pentru partidele anti-sistem

Până în acest punct, am prezentat conceptele pe care această lucrare le va aplica: parentalitatea transnațională, incertitudinea și preferința pentru partidele anti-sistem. După cum am menționat deja, cele trei arii ale literaturii de specialitate funcționează precum un puzzle, în cadrul căruia încerc să stabilesc legătura dintre parentalitatea transnațională și preferința pentru partidele anti-sistem, prin intermediul stării de incertitudine în care se regăsesc părinții transnaționali.

Rolurile pe care părinții transnaționali le asumă adaugă un grad de complexitate statutului lor de migranți în țara de destinație. Straturile multiple, reflectate prin temele pe care părinții trebuie să le abordeze în

practicile lor de parenting la distanță, au implicații directe atât asupra propriei lor vieți și a modului în care și-o structurează, cât și asupra vieții copiilor rămași în țara de origine. În încercarea de a-și construi un rol sigur, stabil și de durată la distanță, dincolo de cel clasic de trimitere de remitențe către familia rămasă acasă, modul în care părinții transnaționali își trăiesc viața devine un efort constant de a ajusta viața desfășurată în străinătate cu rolul și viața desfășurate în cadrul familiei de origine, în special în ceea ce privește relația cu copiii lor.

Literatura de specialitate din domeniul familiilor și al parentalității transnaționale se concentrează în principal asupra modului în care se realizează transferul de îngrijire între părinte și copil, cu un accent mai puternic, uneori, pe dimensiunea de gen, unde rolurile taților și ale mamelor sunt diferențiate atât din perspectiva așteptărilor, cât și a modului în care acestea se manifestă. Totuși, în această lucrare îmi propun să analizez părinții transnaționali și ca actori politici ale căror preferințe și comportamente sunt modelate de rolul pe care îl au. Parentalitatea transnațională nu înseamnă doar îndeplinirea unui rol clar stabilit în cadrul familiei, ci are repercusiuni mai largi asupra vieții părintelui.

În partea de analiză a acestei lucrări, cele trei elemente se vor articula într-un mod care va evidenția că starea de incertitudine a părinților transnaționali are, de asemenea, un impact asupra preferințelor lor politice.

Metodologie

În acest studiu analizez situația părinților români transnaționali care locuiau în Regatul Unit și Germania în perioada în care au fost realizate interviurile. România înregistrează unele dintre cele mai ridicate rate de migrație din Uniunea Europeană. Acest fenomen necesită o abordare mai aprofundată, una care să ia în considerare și experiența părinților care migrează în diferite țări pentru a munci și care își lasă copiii în urmă. Studiul de caz este realizat în legătură cu un tip specific de experiență — cea a parentalității transnaționale și a implicațiilor sale politice.

Potrivit lui Tonon (2015), principalul scop al metodelor calitative este „să înțeleagă semnificația pentru participanții la studiul evenimentelor, situațiilor și acțiunilor în care sunt implicați”. Studiile calitative permit o înțelegere mai profundă și mai detaliată a unui fenomen dat și sunt adecvate pentru surprinderea contextelor specifice în care anumite evenimente au loc și evoluează. După cum s-a subliniat, studiile de caz sunt preferate „atunci când cercetătorul are puțin control asupra evenimentelor și când accentul este pus pe un fenomen contemporan într-un context de viață real” (Yin, 2003:1). În acest caz, nu am niciun control asupra evenimentelor, fapt care poate atrage critici suplimentare legate de potențiala părtinire oferită de unicitatea cazului.

Un studiu calitativ este cel mai potrivit pentru a oferi perspectiva necesară în analizarea experienței persoanelor care trăiesc realitatea parentalității transnaționale. Cea mai eficientă modalitate de a face acest lucru este prin realizarea de interviuri, întrucât acestea oferă participanților oportunitatea de a se face auziți și de a-și exprima propria perspectivă asupra experiențelor de viață, percepțiilor și emoțiilor trăite.

Interviurile „se pretează în mod natural studiului experienței trăite la nivel individual. De fapt, atunci când

se dorește înțelegerea modului în care un individ experimentează un anumit fenomen, interviul are o poziție privilegiată în rândul metodelor disponibile” (Brinkmann, 2013:47). Prin urmare, pentru a explora experiența parentalității transnaționale, un studiu calitativ bazat pe interviuri reprezintă una dintre cele mai adecvate abordări.

Dezavantajele utilizării studiilor calitative constau în faptul că acestea nu sunt, în mod tradițional, considerate suficient de generalizabile și pot fi criticate pentru lipsa validității pe termen lung sau pentru dificultatea de a produce rezultate transferabile între culturi sau contexte diferite. (Gheondea, 2014). Un alt risc ține de selecția eșantionului, însă acesta poate fi depășit prin utilizarea unei proceduri apropiate de *respondent-driven sampling*, care reduce parțial acest potențial bias. De asemenea, studiile de caz sunt adesea criticate pentru caracterul lor subiectiv, oferind spațiu pentru ca interpretările cercetătorului să influențeze rezultatele, ceea ce duce la întrebări privind validitatea acestora. „Validitatea studiilor de caz ar fi, astfel, discutabilă.” (Flyvbjerg, 2006: 219).

Selecția respondenților a fost realizată prin accesarea grupurilor online de Facebook ale românilor din străinătate, din Germania și Regatul Unit. Astfel, am postat un mesaj în numeroase grupuri, solicitând participarea părinților care și-au lăsat copiii în România și care erau dispuși să acorde un interviu online. Această metodă a asigurat participarea voluntară a respondenților în studiu și a contribuit, totodată, la crearea unui eșantion divers. Tehnica utilizată este apropiată de metoda eșantionării dirijate de respondenți (Respondent-Driven Sampling) (Heckathorn, 2011), dar aplicată cercetării calitative. Aceasta ține cont de gradul de omofilie al anumitor grupuri, ceea ce facilitează identificarea respondenților potriviți, cu caracteristicile urmărite, respectiv părinți care lucrează în străinătate și care și-au lăsat copiii în România.

Interviurile au fost realizate exclusiv online, din cauza constrângerilor de resurse, dar și având în vedere perioada în care au avut loc, 2021–2022, când anumite restricții legate de Covid erau încă în vigoare. Am apelat, de asemenea, la recomandări din vorbă în vorbă, unii respondenți fiind sugerați de cunoștințe și prieteni. Deși nu am urmărit refuzurile, au existat numeroase situații în care legitimitatea solicitării mele a fost pusă sub semnul întrebării și considerată o posibilă tentativă de colectare frauduloasă de informații personale în scopuri nefaste. Pe baza acestei selecții de cazuri, am reușit să adun 10 respondenți – 5 bărbați și 5 femei – care locuiesc în Germania și Regatul Unit și care au fost de acord să participe la interviul aprofundat. Ghidul de interviu a fost structurat astfel încât să surprindă experiența trăită a parentalității transnaționale, oferindu-le părinților posibilitatea de a-și descrie poveștile și experiențele legate de migrație și de rolul pe care parentalitatea îl joacă în acest context.

Numărul de interviuri a fost determinat pe baza criteriului de saturare a informației. (Brinkmann, 2013) Numărul de interviuri considerat suficient pentru atingerea saturării este, de regulă, între 4 și 9 (Voicu & Croitoru, 2023: p. 172), iar saturarea pe principalele teme de interes pentru cercetarea de față a fost într-adevăr atinsă.

Table 1. Structura eșantionului

Țara	Gen	Vârstă	Numărul de copii aflați în România		Numărul de copii aflați în Marea Britanie/Germania		Statutul marital	Tipul de selectare
			minor	18+	minor	18+		
Marea Britanie	Bărbat	42	1	n/a	n/a	n/a	Căsătorit	Facebook
Marea Britanie	Bărbat	38	1	n/a	n/a	n/a	Căsătorit	Recomandare verbală
Marea Britanie	Bărbat	40	1	n/a	n/a	n/a	Divorțat	Facebook
Marea Britanie	Bărbat	43	2	n/a	n/a	n/a	Căsătorit	Facebook
Marea Britanie	Femeie	44	2	n/a	n/a	n/a	Divorțată	Recomandare verbală
Germania	Bărbat	43	1	n/a	n/a	n/a	Căsătorit	Facebook
Germania	Femeie	45	n/a	1	n/a	2	Divorțată	Facebook
Germania	Femeie	45	n/a	1	n/a	n/a	Căsătorită	Facebook
Germania	Femeie	46	1	n/a	n/a	n/a	Căsătorită	Facebook
Germania	Femeie	41	1	n/a	n/a	n/a	Căsătorită	Facebook

În cadrul interviului, vocile părinților sunt dezvăluite, într-o încercare de a surprinde felul în care ei sunt implicați ca părinți transnaționali, cum își construiesc identitatea de părinte într-un context transnațional, dar pentru a surprinde de asemenea atitudinile lor față de statul român și față de politica din România. Ghidul de interviu specifică, câteva teme (motivele migrării, relația cu copilul rămas în țara de origine, traiul lor în țara de destinație, interesul pentru politica din țara de origine, satisfacția cu privire la viața lor, planurile de viitor). Interviurile durează între 45 și 60 de minute și au fost organizate în perioada 11.06.2021 și 7.02.2022 folosind softuri de tip video-conferință. Toți cei intervievați au fost informați despre intenția de a folosi în mod anonim informațiile culese și au fost de acord ca interviul să fie înregistrat. După ce interviurile au fost ținute, transcrierea și codificarea materialelor de interviu au fost realizate de 4 studenți interni. Fiecare interviu a fost codificat de cel puțin doi studenți, iar perechile de studenți au fost alocate aleatoriu pentru fiecare interviu, astfel încât să se realizeze toate combinațiile posibile între studenți, iar frecvența acestora să fie aproape egală. Verificările privind fiabilitatea între codificatori au demonstrat fiabilitatea codificatorilor. De asemenea, toate codurile s-au dovedit a fi fiabile (au fost selectate în mod

constant în cadrul interviurilor, indiferent de codificatori). Produsele finale au constituit materialul disponibil pe baza căruia am realizat analiza, așa cum este prezentată în capitolele următoare.

Am ales să folosesc viniete pentru a evidenția experiența intervievaților, deoarece acestea ajută la formarea unei imagini mai clare atât despre experiența trăită de către migrantul român, dar și a cazului ipotetic, acela în care părintele transnațional și-ar aduce copilul în țara în care se află. Așa cum a fost remarcat de către cei care au studiat aceste tipuri de interviu: „Vignettele se dovedesc a fi o tehnică valoroasă pentru a explora percepțiile, credințele și însemnătatea asupra unor situații specifice, și sunt de obicei utile atunci când sunt explorate subiecte de conversație mai sensibile, care nu ar putea fi ușor de evaluat prin alte modalități”. (Barter și Renold, 1999)

Fiecare vinietă este precum un mic studiu de caz asupra situației în care se regăsește interviuatul și permite explorarea lumii interioare a individului, cu privire la o situație de viață potențial sensibilă. A trăi cu incertitudinea de a fi și migrant și părinte transnațional, îl plasează pe interviuat într-o situație destul de sensibilă, una în care îi sunt explorate disconfortul, durerea de a fi departe de cei dragi, precum și, în unele cazuri, dezamăgirea potențial resimțită față de situația lor de viață actuală și față de planurile de viitor.

Intervievații și poziția lor politică în funcție de contextul individual

Primul interviuat, DE1

Comentariu: Situația familială a interviuatului era stabilă, iar acesta părea mulțumit de implicarea sa în viața comunității din țara gazdă. Nu a manifestat niciun regret sau remușcare în legătură cu relația sa la distanță cu copilul și a exprimat o preferință pentru partidele politice tradiționale, mainstream, din România.

Table 2. Rezumat al primului interviu

Temă	Poziție
Familie	Un anumit echilibru între viața de familie și situația de viață transnațională
Comunitate	Implicat activ în viața comunității românești
Poziție politică	Nu crede că există vreun motiv de a schimba sistemul politic și votează cu partidele clasice

Al doilea interviuat, DE2

Comentariu: Intervievata era vizibil afectată de incapacitatea de a fi alături de fiica ei rămasă în România, în ciuda eforturilor depuse pentru a menține o relație apropiată la distanță. Nu se simțea deosebit de bine integrată în țara gazdă și îi era foarte dor de țara de origine, exprimând incertitudine cu privire la

posibilitatea de a se întoarce sau nu în România. Din punct de vedere politic, și-a exprimat dezamăgirea față de clasa politică, indicând o atitudine anti-sistem.

Table 3. Un rezumat al celui de-al doilea interviu

Tema	Poziție
Familie	Dominată de regrete, durere și incertitudine
Comunitate	Neimplicată
Poziție politică	Dezamăgită de politica din România, atitudine vădită anti-sistem

Al treilea interviu, UK1

Comentariu: Intervievatul avea o situație familială incertă, întrucât fiul său, care locuia în România, nu era conștient de divorțul părinților. A exprimat multă durere față de faptul că era departe de fiul său, în ciuda integrării sale destul de bune în comunitatea din Marea Britanie. De asemenea, și-a exprimat tristețea față de starea politicii din România, în care era activ implicat, fiind fost membru al USR și votând cu acest partid la alegerile parlamentare.

Table 4 Rezumat al celui de-al treilea interviu

Tema	Poziție
Familie	Incertă, îi ascunde fiului statul său de divorț, îi este dore de legătura pe care o avea cu copilul
Comunitate	Implicat în viața comunității, participă la slujbele religioase
Poziție politică	Exprimă tristețe cu privire la stadiul politicii din România, membru USR

Al patrulea interviu, DE3

Comentariu: Intervievata a exprimat mari dificultăți legate de situația sa familială, având fiica în România. Îi era foarte dor de țara natală și, deși a făcut eforturi pentru a nu se simți singură, aducându-și sora în Germania, a mărturisit că tot România rămâne „acasă” pentru ea. A exprimat o tristețe profundă legată de viața sa de familie. De asemenea, și-a exprimat dezamăgirea față de evoluțiile politice și a declarat că ar fi votat cu USR la alegerile parlamentare.

Table 5 Un rezumat al celui de-al patrulea interviu

Temă	Poziție
Familie	Exprimă p tristețe profundă, deși are o familie nouă în țara gazdă
Comunitate	Nu are o viață socială
Poziție politică	Etichetează viața politică drept haotică și producând dezamăgire. Acuză statul român de lipsă de preocupare față de diaspora.

Al cincilea interviu, UK2

Comentariu: Intervievatul era nesigur în privința vieții sale de familie, neștiind dacă se va întoarce în România în următorii 5 ani sau va rămâne în Marea Britanie. Era profund afectat de faptul că este părinte la distanță și a declarat că nu face parte dintr-o comunitate în Marea Britanie. A menționat că ar fi votat cu USR la alegerile parlamentare din 2020.

Table 6 Rezumat al celui de-al cincilea interviu

Temă	Poziție
Familie	Prezintă experiența de părinte la distanță ca fiind dureroasă
Comunitate	Neimplicat
Poziție politică	Oscilează între preferințe clasice și preferințe anti-sistem, ar fi votat cu USR la alegerile parlamentare

Al șaselea interviu, UK3

Comentariu: Intervievatul avea o viață de familie stabilă, deși a menționat că era complicat să păstreze legătura cu soția și copiii săi aflați la distanță. Se integrase într-o anumită măsură în comunitate, dar se simțea singur fără familia sa. Era nesigur în privința locului în care se va afla peste cinci ani. A fost implicat activ în politică, ca membru al unui partid anti-sistem, și a votat cu USRPlus la alegerile parlamentare din 2020.

Table 7 Rezumat al celui de-al șaselea interviu

Tema	Poziție
Familie	Stabilă

Comunitate	Implicat
Poziție politică	Anti-sistem

Al șaptelea interviu, UK4

Comentariu: Intervievatul și-a exprimat regretul că a pierdut unele dintre cele mai importante momente din viața fiului său, deși a menținut legătura cu acesta în mod regulat. Viața sa de familie era stabilă și se vedea rămânând pe termen lung în Marea Britanie. Nu a declarat că este implicat în viața comunității și și-a exprimat o preferință pentru partidele politice tradiționale.

Table 8. Rezumat al celui de-al șaptelea interviu

Temă	Poziție
Familie	Stabilă, dar cu regrete față de fiul pe care l-a lăsat în România
Comunitate	Neimplicat
Poziție politică	Preferință pentru partidele clasice

Al optulea interviu, UK5

Comentariu: Intervievata se afla într-o situație familială incertă, locuind între România și Marea Britanie și neputând spune dacă își va aduce fiicele în Marea Britanie în viitorul previzibil. Ea a menționat că fiicele sale erau foarte afectate de această situație, deși menținea legătura zilnic cu ele și era implicată în activități de îngrijire la distanță, cum ar fi menținerea relației cu școala acestora. Nu a raportat implicare în comunitate și a declarat că a votat cu USRPlus la alegerile parlamentare.

Table 9 Rezumatul celui de-al optulea interviu

Temă	Poziție
Familie	Incertitudine legată de prezența „in doua lumi”
Comunitate	Neimplicată
Poziție politică	Dezamăgită, crede că statul nu face suficient, votează cu USR

Al nouălea interviu, DE4

Comentariu: Intervievata se afla într-o situație familială stabilă, deși era recăsătorită în Germania. A exprimat regretul că nu a obținut custodia fiului său, dar a menționat că menține o legătură strânsă cu acesta. Nu a declarat că face parte dintr-o comunitate și a exprimat o preferință predominantă pentru USRPlus, ca partid anti-sistem.

Table 10 Rezumat al celui de-al nouălea interviu

Tema	Poziție
Familie	Stabilă
Comunitate	Neimplicată
Poziție politică	Între preferințe pentru partidele clasice și anti-sistem

Al zecelea interviu, DE5

Comentariu: Intervievata a deplâns faptul că nu putea fi alături de fiul ei, în ciuda faptului că păstra legătura cu acesta zilnic. Este implicată în comunitatea românească din Germania și s-a declarat foarte dezamăgită de modul în care evoluează lucrurile în România. A declarat că a votat cu USR la alegerile parlamentare din 2020.

Table 11 Rezumat al celui de-al zecelea interviu

Tema	Poziție
Familie	Are o nouă familie, și păstrează relația cu fiul ei
Comunitate	Implicată în viața comunității românești
Poziție politică	Anti-sistem

Discuție

Cu toate acestea, cele zece cazuri analizate, deși suficiente pentru a evidenția anumite tipare, nu sunt suficiente pentru a explica cât de frecvent se regăsesc aceste tipare în diaspora românească. Mai mult, eșantionul este limitat în principal la persoane calificate.

Totuși, informațiile obținute au fost suficiente pentru a schița aceste cinci tipare, așa cum sunt ilustrate în Tabelul 13.

Mai multe tipare reies din interviurile prezentate anterior. Cel mai proeminent este acela că părinții transnaționali care se află într-o situație incertă în ceea ce privește viața lor de familie și care nu sunt

implicați în viața comunitară din țara de destinație tind să aibă opțiuni politice anti-sistem. Acest lucru sugerează existența unei corelații pozitive între starea de incertitudine în viața de familie și opțiunea de a vota partide anti-sistem. Intervievații care și-au exprimat astfel de opțiuni au exprimat, de asemenea, dezamăgire față de starea generală a politicii românești. Așa cum ilustrează tabelul, mai mulți dintre intervievați se încadrează în acest tipar (DE2, DE3, UK5 și, într-o anumită măsură, UK2). UK2 aparține parțial acestui tipar, întrucât oscilează între preferințele pentru fostul prim-ministru Ponta (la acel moment parte a partidelor mainstream). Toți membrii acestui cluster exprimă dezamăgire față de starea politicii și a statului român, în timp ce speră că va avea loc o schimbare.

Există, de asemenea, câteva cazuri în care intervievații au exprimat o preferință pentru partidele mainstream. Aceștia se aflau în situații familiale stabile, însă nu erau neapărat implicați în viața comunitară din țările gazdă. Acest tipar indică faptul că o situație familială stabilă poate contribui la o orientare politică favorabilă partidelor mainstream. Cazul DE4 se află cumva „între lumi”, din toate punctele de vedere. S-a recăsătorit, păstrează o relație bună cu fostul soț, dar regretă că nu a obținut custodia fiului ei; oscilează între votul pentru PNL și USR, dar manifestă în principal resentimente față de sistem.

Au existat și câteva situații în care o situație familială stabilă, combinată cu implicarea în viața comunității, a fost totuși asociată cu opțiuni politice anti-sistem. Acest lucru a fost valabil mai ales în cazurile în care intervievații au exprimat dezamăgire față de situația politică din România, în ciuda faptului că nu erau siguri dacă vor reuși sau nu să-și aducă copiii în țara gazdă. Chiar dacă din punct de vedere familial situația părea stabilă, relația cu copiii lor rămânea marcată de incertitudine în ceea ce privește viitorul.

Aceste tipare reprezintă tipuri ideale, însă am clasificat intervievații în funcție de tiparul dominant, fără a exclude faptul că fiecare interviemat poate aparține și unor tipare mixte.

Table 12 Tipare

Tipa	Cazuri	Familie	Comunitate	Poziție politică
1	DE2, DE3 UK2* UK5	Relații dureroase cu copii lăsați în urmă, viitor incert	Integrare redusă, sau lipsa integrării	Dezamăgire față de politica din România Acuză statul de propria situație Preferințe anti-sistem
2	DE1 UK4 DE4*	Relații stabile	Implicat în comunitate Sau Neimplicat	Partide clasice
3	UK1, DE5	Relație stabilă, dar incertitudine legată de copii	Implicare în comunitate	Preferință anti-sistem

4	UK2	Relație stabilă	Integrare redusă, resimte singurătatea	Preferință anti-sistem
5	UK3	Relație stabilă	Neimplicat în comunitate	Preferință anti-sistem

Pentru a rezuma, două tipuri de stabilitate par să conducă la o preferință pentru partidele mainstream. Unul derivă dintr-o relație familială stabilă și implicare în comunitatea din țara gazdă, iar celălalt dintr-o relație familială stabilă, dar fără implicare în comunitatea din țara gazdă. Acest lucru pare să indice că stabilitatea familială și sprijinul pentru partidele mainstream sunt corelate pozitiv.

Când vine vorba de instabilitatea vieții de familie, cazurile indică o corelație pozitivă între incertitudinea familială, regretul față de lăsarea membrilor familiei în urmă și o preferință pentru votul anti-sistem. În majoritatea cazurilor, incertitudinea situației familiale, dublată de o integrare scăzută în comunitatea din țara gazdă sau de lipsa implicării în viața comunității, indică în mod clar o orientare către preferințe anti-sistem.

Cazurile atipice sunt două situații în care viața de familie era stabilă, iar interviuatul nu era implicat în comunitate, dar totuși a exprimat preferințe anti-sistem. Cel puțin un alt caz se află la granița dintre preferința pentru un partid tradițional și unul anti-sistem, dar a manifestat în principal resentimente față de sistemul politic.

Tiparele de mai sus indică faptul că putem vorbi despre o anumită fragilitate sau predispoziție a părinților transnaționali către partidele anti-sistem. Deși nu se poate stabili cu certitudine că doar parentalitatea transnațională determină astfel de preferințe, în combinație cu alți factori, precum implicarea în comunitate sau gradul de integrare, se conturează o legătură clară între acestea. Mai mult, s-ar putea susține că lipsa implicării în comunitate conduce la un anumit tip de alienare și poate întări sentimentele de vinovăție, regret și remușcare pentru faptul că și-au lăsat copilul în urmă, ceea ce poate duce la o preferință mai accentuată pentru partidele anti-sistem.

Merită menționat faptul că intervievații au fost în mare parte migranți calificați și că tiparul părinților transnaționali care sunt migranți calificați tinde să indice o preferință pentru partidele anti-sistem. Este dificil de aproximat ce procent din populația de migranți calificați și înalt calificați respectă aceste tipare, însă bănuiesc că acestea pot fi regăsite la cel puțin un sfert din populația migranților calificați și înalt calificați care sunt părinți transnaționali.

O evoluție interesantă este faptul că preferințele anti-sistem au crescut în ultimii ani atât în România, cât și în Europa de Vest, pe fondul intensificării sentimentelor anti-imigrație, care contribuie la accentuarea incertitudinii deja existente în societate. Așa cum demonstrează alegerile prezidențiale și parlamentare din România din 2024 și 2025, preferința pentru partidele anti-sistem a crescut semnificativ în rândul votanților din diaspora.

Atunci când analizăm, de exemplu, părinții transnaționali cu un nivel scăzut de calificare, am putea anticipa un nivel poate chiar mai ridicat de preferință politică anti-sistem, întrucât aceștia sunt mai expuși sentimentelor anti-imigrație, care se adaugă incertitudinii pe care este posibil să o resimtă deja în țara de destinație.

La nivel societal, având în vedere interesul tot mai mare față de creșterea forțelor populiste și anti-sistem, ar fi interesant de explorat mai în profunzime legătura dintre parentalitatea transnațională și preferințele politice anti-sistem. Acest aspect este dublat de interesul existent în România față de situația copiilor rămași acasă, ai căror părinți pleacă să muncească în străinătate. Legătura dintre spațiul care poate fi exploatat de partidele anti-sistem și incertitudinea generată de parentalitatea transnațională merită studiată în continuare.”

Există anumite limitări în ceea ce privește soliditatea concluziilor mele. Una dintre ele este că interviurile au fost realizate doar cu părinții transnaționali și nu cu copiii sau celălalt părinte. Totuși, având în vedere că interesul meu se axează pe parentalitatea transnațională din perspectiva părintelui plecat, această limitare nu afectează în mod semnificativ validitatea tiparelor identificate în cadrul studiului. O altă limitare este faptul că interviurile au fost realizate imediat după sau în timpul pandemiei de Covid-19, o perioadă caracterizată de incertitudine accentuată. Deși acest context ar fi putut intensifica unele dintre trăirile exprimate, este puțin probabil ca rezultatele de fond să fi fost semnificativ influențate de aceste circumstanțe.

Concluzii și limitări

Această lucrare de cercetare a avut ca scop principal explorarea legăturii dintre parentalitatea transnațională și orientările politice, concentrându-se asupra situației de incertitudine în care se află părinții transnaționali, în calitate de migranți. Am privit părinții transnaționali nu doar ca părinți sau migranți, ci și ca actori politici care au un cuvânt de spus în modul în care politica se desfășoară în țara lor de origine. Având în vedere că diaspora românească este una dintre cele mai mari din lume, am urmărit să identific ce orientări politice adoptă părinții transnaționali, atât în ceea ce privește preferințele politice, cât și comportamentul lor electoral efectiv. Am parcurs literatura de specialitate referitoare la incertitudine, parentalitate transnațională și partide anti-sistem pentru a susține existența unei conexiuni între aceste trei dimensiuni.

În primul rând, analizez literatura de specialitate privind partidele anti-sistem și identific elementele care le fac atractive pentru alegători. Explic de ce USR este considerat un partid anti-sistem și contextualizez succesul acestuia la alegerile parlamentare din 2020 din România.

În al doilea rând, explorez literatura privind transnaționalismul și parentalitatea transnațională pentru a identifica temele esențiale care caracterizează experiența părinților transnaționali.

În al treilea rând, examinez legătura dintre migrație și incertitudine, care indică în mod clar că migranții trăiesc adesea în condiții de viață incerte. Această incertitudine este și mai accentuată în cazul părinților transnaționali, care tind să experimenteze mai multă instabilitate în viața de familie decât alte categorii de migranți.

Această lucrare aduce în prim-plan o nouă direcție de cercetare în domeniul parentalității transnaționale, analizând părinții nu doar în rolul lor familial de îngrijitori, ci și ca actori politici care nu doar că au anumite preferințe, dar pot influența politica din țara de origine prin comportamentul lor electoral. În acest scop, am realizat 10 interviuri calitative cu părinți români transnaționali, pentru a identifica modul în care circumstanțele lor contribuie la conturarea preferințelor politice și a comportamentului de vot. Au reieșit mai multe tipare, care tind să indice că părinții transnaționali au o preferință pentru partidele anti-sistem. Aceste tipare identificate sunt modele ideale, existând și cazuri de tipare mixte, ceea ce sugerează că unii părinți transnaționali manifestă preferințe pentru partidele mainstream. Cel mai puternic tipar identificat este cel al părinților care se confruntă cu o situație familială incertă, care nu sunt implicați în viața comunității și care au o preferință puternică pentru partidele anti-sistem.

Această teză prezintă câteva limitări care trebuie menționate.

În primul rând, selecția respondenților indică o tendință spre migranții calificați, deoarece aceștia au, în general, un acces mai facil la rețelele de socializare și la tehnologia digitală, ceea ce le-a permis participarea la interviuri.

În al doilea rând, diaspora românească are o tradiție în a vota pentru partide și candidați anti-sistem, fapt evidențiat de rezultatele alegerilor prezidențiale din 2014 și 2019, și confirmat de alegerile parlamentare din 2020. Acest fapt sugerează o posibilă influență asupra cadrului tezei, însă descoperirile mele vin să întărească acest model de vot mai larg. Mai mult, această tendință a fost reconfirmată prin votul masiv acordat unui candidat anti-sistem în alegerile prezidențiale din România din 2024.

În al treilea rând, tiparele identificate în această cercetare pot fi generalizate doar cu prudență în rândul părinților transnaționali români calificați. Ar fi necesare studii mai ample și aprofundate pentru a evalua măsura în care aceste tipare se regăsesc și în rândul migranților români necalificați.

Nu în ultimul rând, interviurile au fost realizate în timpul și imediat după pandemia de Covid-19, o perioadă cu circumstanțe excepționale pentru migranți, în funcție de regulile naționale aplicate în Germania și Marea Britanie. Totuși, este puțin probabil ca aceste condiții să fi influențat în mod semnificativ concluziile studiului.

În ciuda acestor limitări, această teză aduce o contribuție importantă într-un domeniu de cercetare care, până acum, s-a concentrat mai ales pe părinții transnaționali în calitate de îngrijitori. Prin analiza lor ca actori politici capabili să influențeze evoluțiile politice din țara de origine, acest studiu deschide noi direcții de cercetare asupra preferințelor politice și comportamentului electoral al părinților transnaționali din diverse spații geografice.

Bibliografie

- Alquist, J. L. & Baumeister, R. F. (2024). Learning to Love Uncertainty. *Current Directions in Psychological Science*, 33 (6), pp 335-360;
- Barr, Robert R 2019 Populism as a political strategy in de la Torre, Carlos, 2019, *Routledge Handbook of Global Populism*, pp 44 – 56.
- Barter Christine, Renold Emma (1999), *The Use of Vignettes in Qualitative Research*, <https://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU25.html>
- Beck, Ulrich (1992b) *Risk Society: Towards a New Modernity* . London : Sage .
- Beck, U., Beck-Gernsheim, E. (2001). Individualisation: Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences. London: Sage.
- Benson, M., & O'reilly, K. (2009). Migration and the search for a better way of life: a critical exploration of lifestyle migration. *The sociological review*, 57(4), 608-625.
- Bijak J and Czaika M (2020) Assessing Uncertain Migration Futures – A Typology of the Unknown. QuantMig Project Deliverable D1.1. Southampton / Krems: University of Southampton and Danube University Krems
- Bonizzoni, P& Boccagni, P (2013). Care (and) circulation revisited: a conceptual map of diversity in transnational parenting. *Transnational families, migration and the circulation of care. Understanding mobility and absence in family life*, 78-93.
- Booth, A., Crouter, A. C., Landale, N., & Landale, N. S. (2012). Immigration and the family: Research and policy on US immigrants. Routledge.
- Brinkmann, Sven (2013) *Qualitative Interviewing Understanding Qualitative Research*, Oxford.
- Brown James, Damery, Sarah, L. *Uncertainty and Risk in A Companion to Environmental Geography* pp. 81- 94, 2009.
- Bryceson, D.F. and Vuorela, U (Eds.) (2002) Introductory Chapter in *The Transnational Family: New European Frontiers and global networks*. Oxford: Berg Press, pp. 3-30
- Capoccia, Giovanni, 2002, Anti-System Parties: A conceptual Reassessment in *Journal of Theoretical Politics*; 14; 9 DOI: 10.1177/095169280201400103
- Carling, Jorgen, Menjivar, Cecilia and Schmalzbauer, Leah (February 2012). Central Themes in the Study of Transnational Parenthood in *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol 38, No. 2, pp. 191 -217;
- Castles, S. (2010). Understanding global migration: A social transformation perspective. *Journal of ethnic and migration studies*, 36(10), 1565-1586.
- Collier, Paul, 2014. *Exodus Immigration and Multiculturalism in the 21st Century*. Penguin Books
- Costelloe, M. T. (2008). Immigration as threat: A content analysis of citizen perception. *The Journal of Public and Professional Sociology*, 2(1), 5.
- Czaika, M. (2015). Migration and economic prospects. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(1), 58-82.
- Czaika, M., & De Haas, H. (2014). The globalization of migration: Has the world become more migratory?. *International migration review*, 48(2), 283-323. De Haas, H., Castles, S., & Miller, M.

- J. (2019). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Bloomsbury Publishing.
- Dima Ana Maria, 2025, [*Transnational parents, uncertainty and anti-system political preferences*](#) in *Journal of Community Positive Practices* nr 2/2025, pp 16 – 43
- Dima, Cosmin, 2017 David și Goliat. Analiza genezei și a succesului electoral al Uniunii Salvați România în alegerile locale și parlamentare din 2016 in *Polis Revistă de Științe Politice*, Volum V, Nr 1 (15), serie nouă, decembrie 2016 -2017
- Docquier, F., & Rapoport, H. (2012). Globalization, brain drain, and development. *Journal of economic literature*, 50(3), 681-730.
- Doiciar, Claudia, Crețan, Remus, Pandemic Populism: Covid-19 and the Rise of the Nationalist AUR Party in Romania in [*Geographica Pannonica*](#) 2021, vol. 25, Issue. 4, pp. 243-259
- Dragoman, Dragoș, 2020, “Save Romania” Union and the Persistent Populism in Romania, Problems of Post-Communism, DOI: 10.1080/10758216.2020.1781540
- Dreby, Joanna, (Feb., 2006). Mexican Parenting in the Transnational Context in *Gender and Society*, Vol. 20, No.1, pp. 32-59
- Ducu, Viorela, (2011). Strategii ale maternității transnationale: cazul femeilor din Romania. Teza doctorat. Universitatea Babeș-Bolyai- Cluj-Napoca, Facultatea de Sociologie și Asistența Socială;
- Ducu, V. (2018). Romanian transnational families: Gender, family practices and difference. Springer.
- Ducu, V., Nedelcu, M., Telegdi-Csetri, A. (2018). Childhood and parenting in transnational settings (vol. 15). Springer.
- Engbersen, G. (2018). Liquid Migration and Its Consequences for Local Integration Policies. In P. Scholten, M. van Ostaijen (Eds.), *Between Mobility and Migration: The Multi-Level Governance of Intra-European Movement* (63-76). Cham: Springer International Publishing.
- Ericson, Richard, Governing through risk and uncertainty in *Economy and Society*, Volume 34, Number 4, November 2005, pp 659-672;
- Fan, Yu-Kang and Parrenas, Salazar, Rhacel, (2018) Who Cares for the Children and the Elderly? in *Gender and Transnational Families in Childhood and Parenting in Transnational Settings*. Springer;
- FitzGerald, D. S., & Arar, R. (2018). The sociology of refugee migration. *Annual Review of Sociology*, 44(1), 387-406.
- Flyvbjerg, Bent (2006). Five-Misunderstandings about Case-Study Research, in *Qualitative Inquiry*, Volume 12, Number 2 April, 219-245;
- Gheondea-Eladi, Alexandra (2014). Is qualitative research generalizable? in *Journal of Community Positive Practices*, XIV(3), pp. 114-124;
- Gherghina, S. and Grad, M. (2021) Political game-changers: the importance of leaders for newly emerged parties in Romania. *Slavic Review*, 80(3), pp. 608-628.
- Gherghina, S., Tap, P., Soare, S. (2022). More than voters: Parliamentary debates about emigrants in a new democracy. *Ethnicities*, 22, 3, 487-506.

- Giddens, A, (1994) Living in a post-traditional society . In Beck , U. , Giddens , A. and Lash , S. , *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order* . Cambridge : Polity Press , pp. 56 – 109.
- Hawkins, Kirk A (2019) The Ideational Approach in de la Torre, Carlos, 2019, *Routledge Handbook of Global Populism*, pp 57 – 71;
- Heckathorn, Douglas (2011). Snowball versus respondent-driven sampling in *Soiol Method*, August 1, 41(1):355-366;
- Inglehart, R (1997). Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic and Political Change in 43 Societies. Princeton, NJ: Princeton University Press;
- Inglehart, R. (1990). Culture Shift in Advanced Industrial Society. Princeton: Princeton University Press.
- Inglehart, R. (2018). Cultural Evolution: People’s Motivations are Changing and Reshaping the World. Cambridge University Press.
- Jordan, P., Lucy, Dito, Bilisuma, Nobles, Jenna, Graham, Elspeth (2018) Engaged parenting, gender, and children’s time use in transnational families: An assessment spanning three global regions, *Special Issue Paper*, Wiley, pp. 1 -16;
- Karl, Marion, Risk and Uncertainty in Travel Decision-Making Tourist and Destination Perspective in *Journal of Travel Research* 2018, Vol 57 (I) pp 129-146.
- Kiss, Tamas and Szekely Gergo Istvan, (2021) Populism on the Semi- Periphery: Some Consideration for Understanding the Anti-Corruption Discourse in Romania, *Problems of Post-Communism*, pp 1-14; DOI: 10.1080/10758516.2021.1869907
- Laruelle, Marlene, Illiberalism: a conceptual introduction, in *Eastern European Politics*, Volume 38, 2022, pp. 303-327
- Leifsen, E., Tymczuk, A. (2012). Care at a distance: Ukrainian and Ecuadorian transnational parenthood from Spain. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38, 2, 219-236.
- Lupton, Deborah, 2013, *Risk*, Second Edition, Routledge
- Lynch, K., Baker, J., Lyons, M. (2009). Affective Equality Love, Care and Solidarity Work. Palgrave Macmillan UK.
- Main, T. J. (2022). The rise of illiberalism. Brookings Institution Press.
- Manning, P., Trimmer, T. (2020). Migration in World History (3rd ed.). Routledge.
- Mazzucato Valentina, Dito, Bilisuma, Transnational families: Cross-country comparative perspectives in *Population Space Place*. 2018;24:e 2165. <https://doi.org/10.1002/psp.2165>
- Mearsheimer, John (2018), The Great Delusion, Liberal Dreams and International Realities.
- Momoc, Antonio,(2018) Populism 2.0, Digital Democracy and the New “Enemies of the People” in *Communication Today*, Vol. 9, No 1, pp 59-76
- Parennas, Salazar, Rhacel, (2010) Transnational Mothering: A source of Gender Conflicts in the Family in *North Carolina Law Review*, Volume 88, Number 5, Globalization, Families and the State, pp. 1825 – 1856.
- Sartori, G. (1976). *Parties and party systems: A framework for analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Sandu, D. (2005). Dynamics of Romanian emigration after 1989: From a macro- to a micro-level approach. *International Journal of Sociology*, 35, 3, 36-56.
- Sandu, D. (2010). Modernising Romanian society through temporary work abroad. In R. Black, G. Engbersen, M. Okólski, C. Pantiru (Eds.), *A Continent Moving West? EU Enlargement and Labour Migration from Central and Eastern Europe* (271-290). Amsterdam: IMISCOE.
- Sandu, D. (2017). Destination selection among Romanian migrants in times of crisis: An origin integrated approach. *Romanian Journal of Population Studies*, 11, 2, 145-192.
- Scholten, P., & Verbeek, S. (2015). Politicization and expertise: Changing research–policy dialogues on migrant integration in Europe. *Science and Public Policy*, 42(2), 188-200.
- Schrover, M. (2022). Migration Histories. In P. Scholten (Ed.), *Introduction to Migration Studies. An Interactive Guide to the Literatures on Migration and Diversity* (25-46). Cham: Springer International Publishing.
- Scoones, I. (2019). What is Uncertainty and Why Does it Matter?, STEPS Working Paper 105, Brighton: STEPS Centre
- Shattuck, J. (2018). The new global landscape: Illiberal regimes and movements. *Journal of International Affairs*, 71(1.5), 15-22.
- Smeeton, J., O'Connor, P. (2020). Embodied social work practice within risk society. *Journal of Social Work*, 20, 5, 673-691.
- Stalker, K. (2003). Managing risk and uncertainty in social work: A literature review. *Journal of Social Work*, 3, 2, 211-233.
- Suárez-Orozco, C., Suárez-Orozco, M. M. (2013). Transnationalism of the Heart: Familyhood across Borders. In McLain, L.C., Cere, D., *What is parenthood?* (279-298): New York University Press.
- Șerban, M. (2009). Nevoia de inovație în politicile de migrație românești [The Need of innovation in Romanian migration policy]. *Calitatea vieții*, 20, 1-2, 79-90.
- Șerban, M. (2011). Dinamica migrației internaționale: un exercițiu asupra migrației românești în Spania [The Dynamics of international migration: An exercise on Romanian migration to Spain]. Iași: Lumen.
- Șerban, M., Croitoru, A. (2018). Do Return Migration Policies Matter? A typology of young Romanian returnees' attitudes towards return policies. *Social Change Review*, 16, 1-2, 9-34.
- Tomșa, R., Jenaro, C. (2015). Children left behind in Romania: Anxiety and predictor variables. *Psychological reports*, 116, 2, 485-512.
- Torre, Carlos de la. 2019, *Routledge Handbook of Global Populism*, Routledge
- Tuفیș, P. A., Sandu, D. (2023). Motivation in the dynamics of European youth migration. *European Societies*, 1-30.
- Torre, Carlos de la. 2019, *Routledge Handbook of Global Populism*, Routledge
- UN, Human Development Report 2021/22: Uncertain Times, Unsettled Lives: Shaping Our Future In a Transforming World; <https://www.undp.org/egypt/publications/human-development-report-2021-22-uncertain-times-unsettled-lives-shaping-our-future-transforming-world>

- Vlase, I., & Voicu, B. (Eds.). (2018). *Gender, Family, and Adaptation of Migrants in Europe: A Life Course Perspective*. Springer.
- Voicu, Bogdan, Croitoru Alin (2023) Between Integration and Dissociation: Intra-European Immigrants' Life Experiences in Romania in *Revisting the Intergration-Citizenship Nexus in Europe*, pp 165 – 185
- Voicu, Bogdan, *Penuria Pseudo-Moderna a Postcomunismului Romanesc*, Volumul I, Schimbarea Sociala si actiunile indivizilor, Editura Expert Projects, 2005;
- Voicu, Bogdan, Dima Ana Maria, 2024, The Uncertainty of Transnational Parenthood in *Revista de Asistenta Sociala*, anul XXIII, nr. 2/2024, pp. 15-25
- Yang, Rongbin, O'Connor, Peter & Wibowo, Santoso (13 Oct 2023): Unpacking risk aversion and uncertainty avoidance: an analysis from a tourists' personality traits and information search perspective, *Tourism Recreation Research*, DOI: 10.1080/02508281.2023.2260978
- Yin, Robert K. 2003: *Case Study Research. Design and Methods*. 3rd ed.. London: Sage.
- Whitehouse (2009), Bruce, Transnational childrearing and the preservation of transnational identity in Brazzaville, Congo in *Global Networks*, January, 9(1):82-99; DOI:[10.1111/j.1471-0374.2009.00243.x](https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2009.00243.x)
- Williams, A, M and Balaz V, "Migration, risk and uncertainty: theoretical perspectives", in *Population, Space and Place*, published online March 2011, DOI: 10.1002/psp.663
- Zakaria, Fareed, *The Rise of Illiberal Democracy in Foreign Affairs*, Vol. 76, No 6 (Nov-Dec., 1997), pp 22- 43.
- Zinn, J, O (2006) Recent developments in sociology of risk and uncertainty. *Historical Social Research*, 31(2) pp 275-286;
- Zinn, Jens, O, *Social Theories of Risk and Uncertainty: An Introduction*, 2008, Blackwell Publishing.
- Zulianello, M. (2018a). Anti-system parties revisited: Concept formation and guidelines for empirical research. *Government and Opposition*, 53(4), 653–681.
- Zulianello, Mattia, 2019, *Anti-System Parties From Parliamentary Breakthrough to Government*, Routledge Studies in Extremism and Democracy, Routledge